

28
06.06.2024

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА»**

ФАКУЛЬТЕТ БІЗНЕСУ ТА СФЕРИ ОБСЛУГОВУВАННЯ

**КАФЕДРА МЕНЕДЖМЕНТУ, БІЗНЕСУ ТА МАРКЕТИНГОВИХ
ТЕХНОЛОГІЙ**

ТИШКІВСЬКИЙ Іван Андрійович
(студент групи ПВ-5)

Весу

БАКАЛАВРСЬКА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА ПІДПРИЄМСТВА

(представлена на здобуття ступеня вищої освіти «бакалавр»
галузі знань 07 «Управління та адміністрування» спеціальності
076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність»)

Допущено до захисту
протокол № 5
від 03.06.2024
зав. кафедри менеджменту, бізнесу
та маркетингових технологій
д.е.н., проф. Остапчук Т.П.

[Signature]

Керівник роботи:
к.е.н, доц. Ткачук Г.Ю.
(наукове звання, прізвище та
ініціали)

[Signature]
(підпис)

Рецензент:
ст. викл. Біляк Т.О.
(прізвище та ініціали)
[Signature]
(підпис)

Житомир, 2024

Анотація

Тишківський І.А. Економічна безпека підприємства. – Рукопис.

Бакалаврська кваліфікаційна робота представлена на здобуття ступеня вищої освіти «бакалавр», галузі знань 07 «Управління та адміністрування» спеціальності 073 «Менеджмент». – Державний університет «Житомирська політехніка», Житомир, 2024.

У бакалаврській кваліфікаційній роботі розглянуто особливості підвищення рівня економічної безпеки підприємства та визначено напрями удосконалення відповідного процесу.

Ключові слова: безпека, економічна безпека, економічна розвідка, інтегральний показник, складові економічної безпеки, загрози.

Annotation

Tyshkivskyi I.A. Economic security of the enterprise. - Manuscript.

Bachelor's qualification work is presented for obtaining the degree of higher education "Bachelor", field of knowledge 07 "Management and administration" specialty 073 "Management". - Zhytomyr Polytechnic State University, Zhytomyr, 2024.

In the bachelor's qualification work, the features of increasing the level of economic security of the enterprise were considered and the directions for improvement of the relevant process were determined.

Keywords: security, economic security, economic intelligence, integral indicator, components of economic security, threats.

ЗМІСТ

<i>Вступ</i>	3
<i>Розділ 1. Теоретичні основи підвищення рівня економічної безпеки підприємства</i>	6
1.1. Сутність та поняття економічної безпеки підприємства.....	6
1.2. Механізм підвищення рівня економічної безпеки підприємства.....	14
1.3. Методичні підходи до оцінки ефективності управління економічною безпекою підприємства.....	20
1.4. Нормативно-правове та інформаційне забезпечення в сфері економічної безпеки підприємства.....	29
Висновки до розділу 1.....	35
<i>Розділ 2. Аналітична оцінка стану та напрями підвищення рівня економічної безпеки ТОВ «Сандора»</i>	37
2.1. Організаційно-управлінський аналіз підприємства.....	37
2.2. Діагностика фінансово-економічного стану ТОВ «Сандора».....	43
2.3. Оцінка рівня економічної безпеки підприємства.....	50
2.4. Напрями підвищення існуючого рівня економічної безпеки підприємства.....	58
Висновки до розділу 2	67
<i>Висновки</i>	70
<i>Список використаних джерел</i>	75
<i>Додатки</i>	77

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Сучасний стан економіки вимагає від вітчизняних підприємств адаптації до умов нестабільності і ведення пошуку управлінських рішень зниження загроз своєму функціонуванню. Старіння матеріально-технічної бази і технологій виробництва, подорожчання енергоносіїв та переваження енерговитратних технологій поставили завдання виживання перед значною більшістю підприємств.

Сьогодні проблема забезпечення економічної безпеки виходить на перший план, оскільки від її рішення залежить економічне зростання підприємства. За таких умов підсилюється значення систематизації знань стосовно функціонування системи забезпечення економічної безпеки підприємства та нівелювання погроз розвитку бізнесу. Першочерговим питанням у цьому сенсі є визначення поняття економічної безпеки підприємства, тобто окреслення та характеристика найбільш важливих елементів його змісту.

Питання забезпечення високого рівня економічної безпеки підприємств досліджувалися багатьма вченими як в Україні, так і за кордоном, що підтверджує актуальність даної сфери дослідження. Вагомий внесок у розвиток теоретичних засад економічної безпеки підприємства внесли Т.Г. Васильців, М.М. Єрмошенко, Т.М. Іванюта, С.М. Ілляшенко, Г.В. Козаченко, В.П. Пономарьова, О.М. Ляшенко та ін. Незважаючи на вагомий внесок вітчизняних та зарубіжних дослідників в розвиток категоріального апарату економічної безпеки підприємства наразі вони не дають цілісного уявлення про безпечний розвиток бізнесу. Зокрема, відсутнє уявлення про формування й функціонування системи забезпечення економічної безпеки підприємства в цілому та її складових.

Зазначене обумовило вибір теми, постановку мети та завдань бакалаврської кваліфікаційної роботи. Обрана тема повністю відповідає проблемам наряду підготовки за спеціальністю 073 «Менеджмент».

Метою бакалаврської кваліфікаційної роботи є узагальнення та подальший розвиток теоретико-методичних засад підвищення рівня економічної безпеки підприємства, а також визначення резервів удосконалення відповідного процесу на ТОВ «Сандора».

Поставлена мета обумовила вирішення наступних **завдань**:

- розглянути сутність та поняття економічної безпеки підприємства;
- дослідити механізм підвищення рівня економічної безпеки підприємства;
- проаналізувати методичні підходи до оцінки ефективності управління економічною безпекою підприємства;
- визначити нормативно-правове та інформаційне забезпечення в сфері економічної безпеки підприємства;
- провести організаційно-управлінський аналіз підприємства;
- здійснити діагностику фінансово-економічного стану підприємства;
- оцінити рівень економічної безпеки підприємства;
- запропонувати напрями підвищення існуючого рівня економічної безпеки підприємства.

Об'єктом дослідження у бакалаврській кваліфікаційній роботі виступає економічна безпека підприємства, **предметом** – теоретичні, методичні та прикладні засади підвищення існуючого рівня економічної безпеки ТОВ «Сандора».

Методи дослідження. Теоретико-методичною основою бакалаврської кваліфікаційної роботи виступив системно-структурний підхід, що розглядає економічну безпеку підприємства як цілісну структуровану систему, що є одночасно частиною управління підприємством в цілому. Для розв'язання визначених завдань також застосовувались наступні методи: монографічний – при вивченні літературних джерел та нормативно-правових актів; теоретичне узагальнення, порівняння та аналогії – для розкриття сутності поняття «економічна

безпека підприємства»; балансовий та аналізу – для дослідження тенденцій функціонування підприємства; синтезу – для формулювання висновків про рівень економічної безпеки підприємства.

Інформаційною базою дослідження виступили наукові фахові, навчальні та методичні публікації провідних вітчизняних та зарубіжних вчених, чинне законодавство України, дані фінансової та управлінської звітності підприємства.

Практичне значення одержаних результатів полягає у обґрунтуванні напрямків підвищення існуючого рівня економічної безпеки підприємства.

Структура та обсяг бакалаврської кваліфікаційної роботи. Бакалаврська кваліфікаційна робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних літературних джерел, додатків. Основний зміст роботи викладено на 84 сторінках друкованого тексту. Робота містить 23 таблиці та 5 рисунків. Список використаних джерел налічує 83 найменування. Робота містить 3 додатки.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ПІДВИЩЕННЯ РІВНЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

1.1. Сутність та поняття економічної безпеки підприємства

В умовах динамічного зовнішнього середовища та нестійкого розвитку національної економіки вітчизняні підприємства стикаються з безліччю загроз щодо свого функціонування. Ці загрози носять різноманітний характер: фінансовий, економічний, соціальний, кадровий, інформаційний, виробничий, комерційний. Тому перед суб'єктами господарювання постає завдання забезпечення, по-перше, стабільності функціонування шляхом уникнення або нейтралізації загроз, а по-друге, ефективності діяльності за рахунок зваженого управління соціально-трудовими, фінансово-економічними, виробничими та іншими бізнес-процесами, що ускладнюється несприятливим соціально-економічним та політичним становищем в Україні.

Загалом, поняття «економічна безпека підприємства» пережило чимало переосмислень в економічній теорії у зв'язку зі зміною умов зовнішнього середовища і з урахуванням факторів, які визначають процеси управління. У сучасній науковій літературі поняття «економічна безпека підприємства» досить часто виводять безпосередньо з більш загальної категорії «безпека» (переклад з грецької означає «володіти ситуацією»). У спеціальній літературі наводиться визначення безпеки як стану, при якому будь-який об'єкт знаходиться в надійній захищеності і не піддається негативному впливу будь-яких факторів. У широкому науковому сенсі під безпекою розуміється захищеність природно-фізіологічних,

соціально-економічних, ідеально-духовних і ситуативних потреб у ресурсах, технологіях, інформації та моральних ідеалів, необхідних для життєдіяльності та розвитку населення [2].

Економічна безпека являє собою універсальну категорію, що відбиває захищеність суб'єктів соціально-економічних відносин на всіх рівнях, починаючи з держави і закінчуючи кожним її громадянином. У першому наближенні можна стверджувати, що економічна безпека підприємства – це захищеність його діяльності від негативних впливів зовнішнього середовища, а також спроможність швидко усунути різноманітні загрози або пристосуватися до існуючих умов, що не позначаються негативно на його діяльності. Зміст цього поняття містить у собі систему засобів, що забезпечують економічну стабільність підприємства, а також сприяють підвищенню рівня добробуту працівників.

Досліджуючи далі дане поняття, вчені-економісти почали виділяти зовнішні впливи на економічну безпеку підприємства, а сам термін «економічна безпека» трактувати як «захищеність економічних інтересів підприємства від впливу несприятливих умов зовнішнього середовища». Як основне джерело виникнення загроз економічній безпеці підприємства почали розглядати державу [67].

Економісти вузького профілю почали визначати економічну безпеку підприємства виходячи з позиції окремого аспекту його виробничо-господарської діяльності. Безумовно, розробка вузько-функціональних напрямів забезпечення економічної безпеки підприємства необхідна, оскільки дозволяє провести усебічне і глибоке дослідження вибраного аспекту діяльності підприємства, показати конкретні шляхи і способи забезпечення економічної безпеки підприємства у тій чи іншій сфері його діяльності. Але, усім вузько-функціональним підходам до забезпечення економічної безпеки підприємства притаманний один головний недолік: автори цих підходів найчастіше виходять із різного розуміння досліджуваного поняття.

Принциповою відмінністю більш пізніх розумінь економічної безпеки підприємства є визнання неможливості цілком захистити діяльність підприємства

від негативного впливу зовнішнього середовища, оскільки підприємство здійснює її у цьому зовнішньому середовищі і поза ним така діяльність неможлива.

Сучасний стан розвитку поняття «економічна безпека підприємства» дозволяє розглядати економічну безпеку господарюючого суб'єкта залежно від його галузевої належності [18].

З проведеної оцінки робіт вчених-економістів з питань економічної безпеки підприємства випливає, що еволюція поняття «економічна безпека підприємства» пройшла шість етапів розвитку, як показано в табл. 1.1.

Таблиця 1.1

Еволюція поняття «економічна безпека підприємства»

Етап	Роки	Трактування поняття «економічна безпека підприємства»	Загрози економічній безпеці підприємства	Недоліки трактування
I	1991-1997	Забезпечення умов збереження своїх комерційних таємниць, інтелектуальної власності і інших секретів підприємства	Загрози виникають зі сторони персоналу підприємства	Надмірна «економічність» поняття
II	1998-1999	Захищеність діяльності підприємства від негативних впливів зовнішнього середовища	Найбільший вплив на формування економічної безпеки підприємства справляє держава	Незрозуміло, звідки беруться загрози економічній безпеці підприємства; недостатньо розглядається вплив внутрішнього середовища на економічну безпеку підприємства
III	1999-2001	Розгляд економічної безпеки підприємства з позиції окремих аспектів його господарської діяльності	Загрози виникають залежно від конкретного вузького профілю господарської діяльності підприємства	Різне розуміння економічної безпеки підприємства
IV	1999-2002	Виділення функціональних складових економічної безпеки підприємства	Виникають зовнішні і внутрішні загрози (залежно від кожної складової)	Акцентування уваги на пристосування до умов, які негативно не відбиваються на діяльності суб'єкта
V	2002-2005	Економічна безпека підприємства ототожнюється з ефективним його функціонуванням у ситуації ризику	Небезпеку становлять негативні впливи та погрози зі сторони зовнішнього середовища	Не розглядаються перспективи розвитку підприємства і поняття «економічна безпека підприємства» ототожнюється з поняттям «адаптація»
VI	2005 –	Робляться спроби	Загрози виникають	Широко досліджуються не

	сьогодення	розглянути економічну безпеку підприємства залежно від галузевої приналежності підприємства	як з боку зовнішнього так і внутрішнього середовища	всі галузі функціонування підприємств
--	------------	---	---	---------------------------------------

Джерело: складено автором на основі [67]

Отже, на першому етапі поняття розглядалось як забезпечення умов збереження комерційних таємниць підприємства, інтелектуальної власності і взагалі інформації як найціннішого товару. Перший етап тривав з 1991 року по 1997 рік. Вважалося, що загрози економічній безпеці підприємства виникали з боку персоналу підприємства, який міг розголосити його комерційну таємницю. Таке трактування поняття «економічна безпека підприємства» мало свої недоліки, основний з яких – його надмірна «економічність». Тобто, не враховувались жодні інші можливі загрози, що виникали зі сторони внутрішнього і зовнішнього середовищ підприємства.

На другому етапі розвитку поняття «економічна безпека підприємства» почали розглядати можливий негативний вплив на його діяльність зовнішнього середовища. Найбільшим генератором загроз діяльності підприємства почала виступати держава, яка регулює майже всі аспекти його діяльності у різних формах. Недоліками трактування цього поняття на другому етапі можна назвати: незрозумілі джерела виникнення загроз економічній безпеці підприємства і недостатньо розглянутий вплив внутрішнього середовища на економічну безпеку підприємства. Цей етап тривав з 1998 року по 1999 рік.

Третій етап розвитку поняття «економічна безпека підприємства» почався у 1999 році і тривав до 2001 року. На цьому етапі розгляд економічної безпеки підприємства проводився з позиції окремих аспектів. Вважалося, що загрози економічній безпеці підприємства виникають залежно від конкретного вузького профілю. Основним недоліком цього етапу розвитку поняття є різне розуміння економічної безпеки підприємства, залежно від конкретного вузького профілю його діяльності.

Паралельно з третім етапом у 1999 році почав свій розвиток четвертий етап, який тривав до 2002 року. Головною ознакою цього етапу є виділення функціональних складових економічної безпеки підприємства, а загрози починають розділятися на зовнішні і внутрішні, залежно від кожної складової. На четвертому етапі еволюції тлумачення поняття «економічна безпека підприємства» також має свої недоліки, а саме: акцентування уваги на пристосування до умов, які негативно не відбиваються на діяльності підприємства.

З 2002 року по 2005 рік тривав п'ятий етап розвитку поняття «економічна безпека підприємства». На цьому етапі розвитку економічна безпека підприємства ототожнюється з ефективним його функціонуванням у ситуації ризику, а саму небезпеку створюють негативні впливи та виклики з боку зовнішнього середовища.

На п'ятому етапі не розглядаються перспективи розвитку підприємства, і поняття «економічна безпека підприємства» ототожнюється з поняттям «адаптація».

Шостий етап розвитку цього поняття почався у 2005 році і триває сьогодні. Його особливістю є розгляд економічної безпеки підприємства залежно від його галузевої належності, а загрози економічній безпеці підприємства розглядаються як з боку зовнішнього, так і внутрішнього середовища функціонування підприємства [67].

Отже, еволюція поняття «економічна безпека підприємства» пройшла шість етапів свого розвитку, і сьогодні воно розглядається залежно від галузевої належності підприємства.

Зазначимо, що трактування поняття «економічна безпека підприємства» вітчизняними і зарубіжними фахівцями відрізняється різноманітністю підходів за змістом. Візуально це відображено на рис. 1.1.

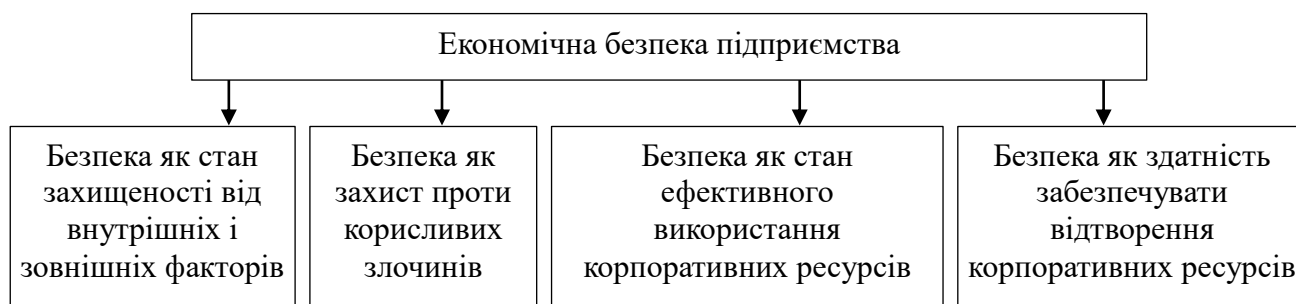

Рис. 1.1. Підходи до визначення поняття «економічна безпека підприємства»

Джерело: складено автором на основі [15]

Отже, в економічній літературі немає єдиного визначення поняття «економічна безпека підприємства». З метою систематизації та структурування необхідно провести поглиблений теоретичний аналіз досліджуваного поняття, табл. 1.2.

Таблиця 1.2

Систематизація визначень наукового поняття
«економічна безпека підприємства»

Автор	Визначення поняття «економічна безпека підприємства»
1	2
Стан ефективного використання ресурсів	
М.Л. Оніщенко, Б.І. Сюркало [51]	Стан найбільш ефективного використання ресурсів для подолання загроз і забезпечення стабільного функціонування підприємства сьогодні і в майбутньому
С. М. Ілляшенко, [30] Т. Б. Кузенко [39]	Стан ефективного використання його ресурсів і існуючих ринкових можливостей, що дозволяє запобігати внутрішнім і зовнішнім загрозам і забезпечувати його тривале виживання і стійкий розвиток на ринку відповідно до обраної місії
З. С. Варналій [6]	Забезпечення найбільш ефективного використання ресурсів суб'єкта господарювання для запобігання загрозам і створення умов для стабільного функціонування основних його елементів
Стан виробничої системи	
Є.В. Реверчук [65]	Сукупність властивостей стану виробничої підсистеми економічної системи, яка забезпечує можливість досягнення цілей всієї системи
В.А. Ліпкан [42]	Стан виробничо-економічної системи, при якому функціонують механізми запобігання чи зменшення ступеня впливу погроз стабільності функціонування і розвитку підприємства
Т.М. Соколенко [66]	Такий стан розвитку економічної системи, який забезпечує її ефективне функціонування засобом належного використання внутрішніх та зовнішніх чинників, а також здатність результативного протистояння негативному зовнішньому впливу
Наявність конкурентних переваг	
С.П. Бендіков [1]	Наявність конкурентних переваг, зумовлених відповідністю матеріального, фінансового, кадрового, техніко-технологічного потенціалів і організаційної структури підприємства до його стратегічних цілей і завдань
Стан економічного розвитку	
С.П. Дубецька [17]	Такий стан економічного розвитку суб'єктів господарювання (особи, держави, організації), який забезпечує йому гармонійний розвиток і ефективне використання шансів і усунення загроз

Гармонізація економічних інтересів	
Г. В. Козаченко, В. П. Пономарьова, О. М. Ляшенко [34]	Міра гармонізації в часі й просторі економічних інтересів підприємства з інтересами пов'язаних з ним суб'єктів навколишнього середовища, які діють поза межами підприємства
Стан захищеності діяльності підприємства	
Д. Ковальов, Т. Сухорукова [33]	Захищеність діяльності підприємства від негативних впливів зовнішнього середовища, а також здатність швидко усунути різноманітні загрози чи пристосуватися до існуючих умов, що не позначаються негативно на його діяльності

Продовження табл. 1.2

1	2
А.В. Колосова [19]	Стан захищеності його діяльності від зовнішніх і внутрішніх загроз, а також здатність адаптуватися до існуючих умов, які не впливають негативно на його діяльність
Стан захищеності інтересів	
Економічна енциклопедія [21]	Стан захищеності життєво важливих інтересів системи від недобросовісної конкуренції, протиправної діяльності кримінальних формувань та окремих осіб, здатність протистояти внутрішнім та зовнішнім загрозам, зберігати стабільність функціонування та розвитку відповідно до його стратегічних цілей
В. Шликов [80]	Стан захищеності життєво важливих інтересів підприємства від реальних і потенційних джерел небезпеки або економічних погроз
О. В. Раздіна [64]	Комплекс заходів, які сприяють підвищенню фінансової стійкості господарюючих суб'єктів в умовах ринкової економіки, що захищають їхні комерційні інтереси від впливу негативних ринкових процесів

Джерело: складено автором на основі [1; 6; 17; 19; 21; 30; 33; 34; 39; 42; 51; 65; 66; 80; 84]

Таким чином, проаналізувавши формулювання досліджуваного поняття багатьма вітчизняними вченими, можна зробити висновок, що економічна безпека підприємства – це комплексна характеристика, під якою розуміють рівень захищеності всіх видів потенціалу підприємства від внутрішніх та зовнішніх загроз, що забезпечує стабільне функціонування та ефективний розвиток і потребує управління з боку керівництва підприємства. Зміст даного поняття містить у собі систему засобів, які забезпечують конкурентостійкість та економічну стабільність підприємства, а також сприяють підвищенню рівня добробуту працівників.

Головна мета економічної безпеки підприємства полягає в тому, щоб гарантувати його стабільне та максимально ефективне функціонування в теперішньому часі і високий потенціал розвитку в майбутньому.

До основних функціональних цілей економічної безпеки належать [7]:

- забезпечення високої фінансової ефективності роботи, фінансової стійкості та незалежності підприємства;
- забезпечення технічної незалежності та досягнення високої конкурентоспроможності технічного потенціалу об'єкта господарювання;
- досягнення високого рівня кваліфікації персоналу та його інтелектуального потенціалу, належної ефективності НДДКР;
- мінімізація руйнівного впливу результатів виробничо-господарської діяльності на стан навколишнього середовища;
- якісна правова захищеність усіх аспектів діяльності підприємства (організації);
- забезпечення захисту інформаційного поля, комерційної таємниці й досягнення необхідного рівня інформаційного забезпечення роботи всіх підрозділів підприємства та відділів організації;
- ефективна організація безпеки персоналу підприємства, його капіталу та майна, а також комерційних інтересів.

Для економічної безпеки підприємства характерна сукупність якісних і кількісних показників, найважливішим серед яких є рівень економічної безпеки. Рівень економічної безпеки підприємства – це оцінка стану використання корпоративних ресурсів за критеріями рівня економічної безпеки підприємства. З метою досягнення її найбільш високого рівня підприємство повинно провести роботу із забезпечення максимальної безпеки основних функціональних складових своєї роботи [25].

Проаналізувавши формулювання економічної безпеки підприємства багатьма вченими, можна узагальнити, що економічна безпека підприємства – це комплексна характеристика, під якою розуміють рівень захищеності всіх видів потенціалу підприємства від внутрішніх і зовнішніх загроз, що забезпечує стабільне функціонування та ефективний розвиток і потребує управління з боку керівництва підприємства. Економічній безпеці підприємства властивий подвійний характер – з одного боку, вона забезпечує можливість власного

функціонування, з іншого є частиною (елементом) економічної безпеки системи вищого рівня і суб'єктом, що забезпечує виконання функцій регіоном, державою. Дослідження сутності економічної безпеки підприємства показало, що в економічній теорії і практиці не існує однозначної термінології щодо її визначення.

1.2. Механізм підвищення рівня економічної безпеки підприємства

Однією з пріоритетних проблем, які виникають перед суб'єктом господарювання в умовах сучасної економіки – управління економічною безпекою підприємства з метою підвищення існуючого рівня економічної безпеки.

Для деталізації складових елементів механізму управління економічною безпекою підприємства перш за все необхідно дати визначення категорії «механізм управління». У роботах [38; 59] основну увагу при визначенні механізму управління приділяють взаємодії суб'єктів господарювання та узгодження суспільних, групових і приватних інтересів. Так, Круглов М. І. [38] стверджує, що комплексний механізм управління являє сукупність економічних, мотиваційних, організаційних і правових засобів цілеспрямованої взаємодії суб'єктів господарювання та вплив на їх діяльність, які забезпечують узгодження інтересів взаємодіючих сторін, об'єктів і суб'єктів управління, а Пономаренко В.С. [59] під механізмом управління розуміє сукупність форм, структур, методів і засобів управління, об'єднаних спільною метою, за допомогою яких здійснюється взаємозв'язок і узгодження суспільних, групових і приватних інтересів, забезпечується функціонування та розвиток підприємства як соціально-економічної системи.

Більшість авторів [5; 9; 40; 46; 61] визначають механізм управління, як сукупність управлінських рішень і елементів впливу на процес їх розробки та

реалізації щодо забезпечення захисту своїх інтересів від будь-якого негативного впливу.

Аналіз літературних джерел, дозволив зробити висновок, що механізм управління економічною безпекою підприємства – це сукупність економічних, мотиваційних, організаційних і правових процедур прийняття управлінських рішень щодо забезпечення захисту фінансових інтересів, які дозволять узгодити інтереси взаємодіючих сторін, об'єктів і суб'єктів управління.

Проблема формування складових елементів механізму управління економічною безпекою підприємства в Україні комплексно не розглядалася. Основна увага в дослідженнях і публікаціях приділяється антикризовому управлінню підприємством. Однак це необхідно лише в умовах фінансової кризи, банкрутства. Метою забезпечення фінансової стабільності суб'єкта господарювання – формування постійно функціонуючого механізму управління економічною безпекою підприємства.

У науковій літературі існує багато різних думок про основні складові механізму управління. Так, в роботах [2; 5; 7; 38; 26; 62] виділяють такі: сукупність стимулів, важелів, інструментів, форм і засобів регулювання економічних процесів та відносин. Окрім уже зазначених, Горячева К. С. в своїй роботі пропонує додати ще сукупність фінансових інтересів [9].

Отже, аналізуючи сутність поняття механізму в економічній теорії, доцільно виділити головні риси, які також будуть властиві механізму управління економічною безпекою.

Організаційно-економічний механізм забезпечення економічної безпеки – це та методологічна основа, яка дозволяє виявити взаємозв'язок між протиріччями економічних процесів, наприклад, між використанням природних ресурсів і їх обмеженістю, між прогресом сучасної техніки і поглиблюється поділом праці, між зовнішньоекономічними зв'язками в сфері торгівлі і темпами зростання валового продукту та ін. Методологічними положеннями при його формуванні з'явилися також результати досліджень підприємств, базовою складовою яких виступає державна власність. Так як власність і форми її продуктивного використання

утворюють фундаментальну основу економічних відносин у виробництві, то її реалізація та адекватне відображення в системі відтворювальних процесів є провідною функцією організаційно-економічного механізму забезпечення економічної безпеки. Останній, при широкому використанні партнерсько-договірних відносин та його спрямованості на забезпечення економічної безпеки може, як показують результати дослідження, сприяти динамічному розвитку виробництва

Типова структура економічної безпеки підприємства містить наступні складові [2]:

1) техніко-технологічна – передбачає створення такої техніко-технологічної бази, структури й бізнес-процесів, які підсилюють конкурентоспроможність підприємства; мова йде також про якість техніки і технологій, відповідність їх сучасним вимогам, раціональне використання технологій;

2) інтелектуально-кадрова – передбачає дії щодо запобігання негативних впливів на економічну безпеку підприємства за ризики та загрози, пов'язані з персоналом, його інтелектуальним потенціалом і трудовими відносинами в цілому; одночасно засвідчує якість персоналу малого підприємства і його інтелектуальний потенціал;

3) продуктова – відображає конкурентоспроможність продукції підприємства, рівень попиту на неї завдяки відповідності асортименту, якості, ціни, способів просування на ринок, з огляду на темпи реалізації продукції;

4) політико-правова – забезпечує захищеність функціонування малого підприємства законами, інструкціями, нормативними документами, згідно з чинним законодавством, правильного укладання договорів і нормативних документів;

5) інформаційна – охоплює джерела інформації, її обробку, зберігання та охорону; передбачає захист власної інформації, в тому числі конфіденційної, проведення ділової розвідки, інформаційно-аналітичної роботи з зовнішніми і внутрішніми суб'єктами;

6) фінансова – охоплює питання фінансової забезпеченості та економічної ефективності функціонування, використання ресурсів, стійкості до банкрутства і отримання прибутку;

7) екологічна – передбачає дотримання екологічних норм, екологічної чистоти продукції та недопущення забруднення навколишнього середовища;

8) силова – припускає наявність відповідної служби на підприємстві, що гарантує охорону майна, капіталу, фізичну безпеку працівників і особливо управлінського персоналу; здійснює взаємодію з правоохоронними та іншими державними органами.

Розподіл економічної безпеки підприємства на функціональні складові дозволяє: досліджувати найважливіші фактори, які впливають на їх стан; вивчати основні процеси, сприяють гарантуванню економічній безпеці підприємства; проводити аналіз розподілу і використання ресурсів; розглядати економічні індикатори, що відображають рівень забезпечення функціональних складових економічної безпеки.

Розробка механізму управління економічною безпекою є індивідуальною для кожного суб'єкта господарської діяльності, що потребує врахування його стратегічних цілей і вирішення комплексу складних та багатоаспектних завдань. У зв'язку з останнім принципом доцільно розглянути складові елементи механізму управління системою економічної безпеки, рис. 1.2.

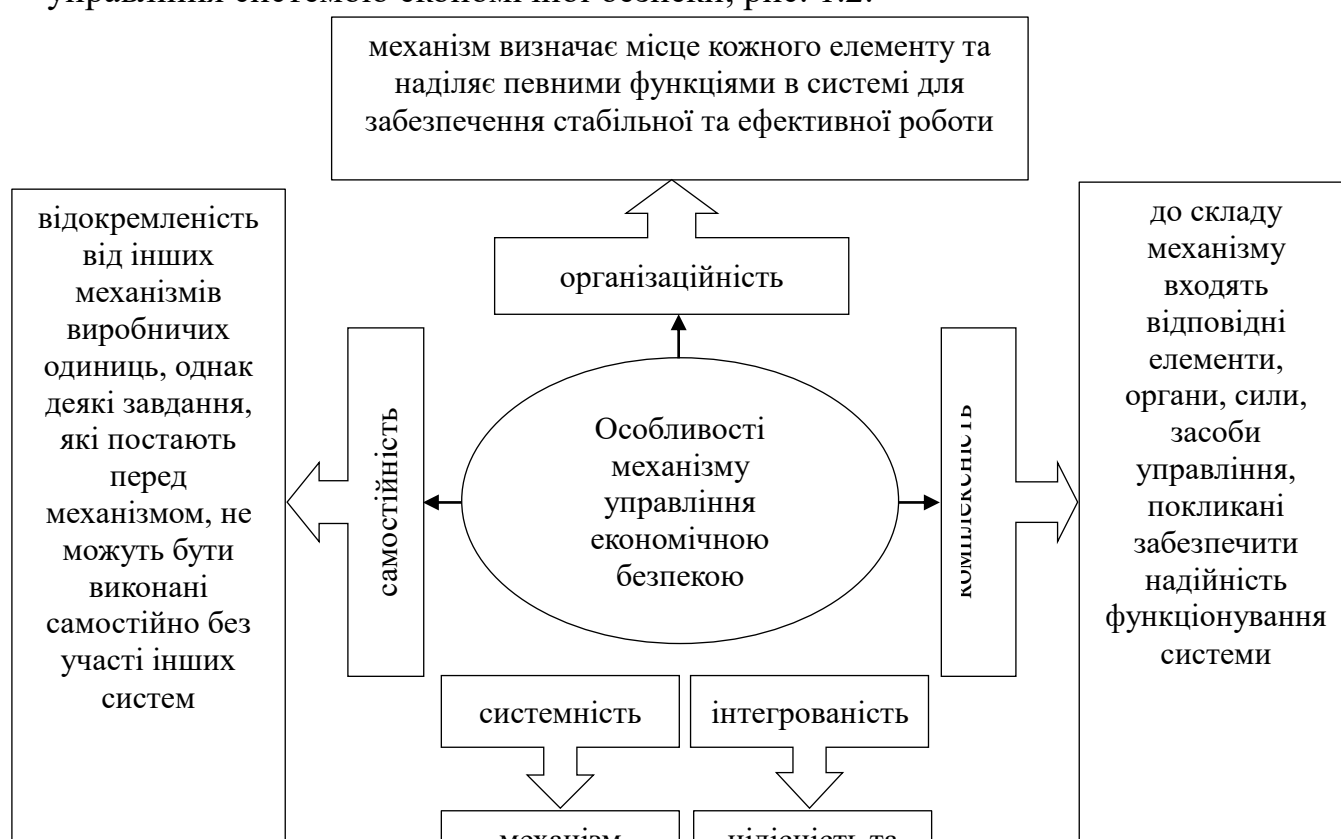

Рис. 1.2. Особливості механізму управління економічною безпекою

Джерело: складено автором на основі [75]

До їх складу прийнято відносити: об'єкти, суб'єкти управління та їх цілі, методи впливу на об'єкт управління, ресурси для забезпечення управління, засоби та важелі.

Необхідність постійного дотримання економічної безпеки кожним суб'єктом господарювання виступає основним завданням – забезпечити стабільне функціонування і досягнення головної мети своєї діяльності. Рівень економічної безпеки визначається тим, наскільки ефективно його керівництву і фахівцям (менеджерам) вдається запобігти можливим загрозам і усунути шкоду від негативних впливів на ті чи інші складові економічної безпеки.

Джерелами негативних впливів можуть бути:

- 1) усвідомлені або неусвідомлені дії окремих посадових осіб і суб'єктів господарювання (органів державної в частині, міжнародних організацій, підприємств-конкурентів);
- 2) вплив найрізноманітніших об'єктивних обставин (стан фінансової кон'юнктури, наукові відкриття та технологічні розробки, форсмажорні обставини і т. п.).

Залежно від їх суб'єктної обумовленості фактори негативного впливу на економічну безпеку можуть бути об'єктивними і суб'єктивними. Об'єктивними вважаються такі негативні впливи, які виникають без участі і mimo волі конкретного підприємства або його окремих працівників, а суб'єктивним є

наслідком неефективної роботи підприємства в цілому або його працівників (передовсім керівників і функціональних менеджерів).

Механізм управління економічною безпекою підприємства повинен забезпечувати своєчасне виявлення різноманітних небезпек, прогнозування їх наслідків, визначення методів збирання та надання інформації до керуючого центру, який приймає рішення щодо подальших дій підприємства.

Забезпечення економічної безпеки підприємства зумовлює формування необхідних елементів і загальної схеми організації економічної безпеки. Враховуючі це, процес управління економічною безпекою підприємства можна поділити на ряд етапів [75]:

1. Розроблення системи економічних інтересів підприємства, які потребують захисту в процесі функціонування підприємства.

2. Ідентифікація, аналіз та прогнозування внутрішніх і зовнішніх загроз економічній безпеці підприємства та реалізації його економічних інтересів. Цей етап включає такі операції, як виокремлення множини загроз фінансовій безпеці підприємства, оцінювання ймовірностей їх виникнення, розрахунок розміру можливих збитків від реалізації потенційних або реальних загроз, а також дослідження чинників, які спричинили збитки.

3. Оцінювання рівня економічної безпеки підприємства. Процес оцінювання рівня економічної безпеки підприємства включає такі кроки: вибір критерію ефективності економічної безпеки, який характеризує ступінь наближення підприємства до безпечного стану; побудова множини показників (індикаторів) економічної безпеки; визначення порогових значень показників (індикаторів); моніторинг вибраних показників і зіставлення їх фактичних значень із пороговими; визначення інтегрального рівня фінансової безпеки підприємства за обраними показниками.

4. Забезпечення ефективної нейтралізації загроз економічній безпеці підприємства. Розроблення комплексу заходів із забезпечення економічної безпеки та рекомендацій щодо впровадження їх на практиці.

5. Бюджетне планування реалізації розробленого комплексу заходів із забезпечення економічної безпеки підприємства.

6. Реалізація запланованих заходів у процесі здійснення господарської діяльності підприємства.

7. Контроль за ходом реалізації запланованих заходів щодо забезпечення достатнього рівня економічної безпеки підприємства.

8. Оперативне управління системою економічної безпеки підприємства за допомогою механізму зворотного зв'язку, яке проявляється у коригуванні наявної або розробці нової системи заходів із забезпечення достатнього рівня економічної безпеки.

Отже, одним з найбільш значущих елементів системи безпеки підприємства є механізм її забезпечення, який являє собою сукупність законодавчих актів, правових норм, спонукальних мотивів і стимулів, методів, заходів, сил і засобів, за допомогою яких забезпечується досягнення цілей безпеки і вирішення поставлених завдань.

Основне призначення механізму забезпечення економічної безпеки підприємства полягає в створенні і реалізації умов, що забезпечують економічну безпеку підприємства. Ці умови визначено виходячи з критерію економічної безпеки і її рівня.

Дія механізму повинно бути направлено на забезпечення економічної безпеки в діяльності підприємства, як в даний час, так і на перспективу. Якщо в першому випадку домінують такі умови забезпечення економічної безпеки, як мінімізація витрат і розширення сфери використання послуг підприємств інфраструктури, то в другому – це адаптація до нововведень, розширення виробництва і його диверсифікація.

Таким чином головна роль в забезпеченні економічної безпеки підприємства належить його персоналу, кадровий потенціал або ресурс – це основний ресурс підприємства. Тільки він може приносити прибуток, але одночасно персонал є джерелом всіх внутрішніх загроз економічній безпеці, і, в кінцевому рахунку,

запорука успіху будь-яких управлінських інновацій – це лояльність і вмотивованість співробітників.

1.3. Методичні підходи до оцінки ефективності управління економічною безпекою підприємства

Нестабільність економічної системи України, відсутності сприятливих умов для ведення та підтримання ефективної підприємницької діяльності, наявність протиріч у законодавчій базі та кризові явища грошово-кредитної системи, валютного ринку країни призводять до погіршення стану вітчизняних підприємств. Таким чином, підприємства опинилися в складній ситуації і стикаються з новими загрозами, серед яких зростання курсу валют, підвищення цін, рівня податкового тиску, несприятливість інвестиційного клімату, падіння купівельної спроможності населення. Саме тому, на сучасному етапі розвитку економічних відносин в Україні ключовим напрямком роботи підприємства має стати забезпечення належного рівня економічної безпеки, що, в свою чергу, обумовлює необхідність визначення дієвої методики оцінювання рівня економічної безпеки підприємства [71].

Сучасна дієва методика оцінки економічної безпеки підприємства повинна відповідати великій кількості вимог, що ставить перед нею специфічна українська ринкова економіка, тобто вона повинна враховувати велику кількість аспектів діяльності конкретного підприємства та надавати чіткі і достовірні результати, на базі яких можливо б було приймати кваліфіковані управлінські рішення стосовно підвищення або збереження рівня економічної безпеки підприємства [3].

Проведений сучасними науковцями аналіз існуючих на сьогодні найбільш розповсюджених методик оцінки економічної безпеки підприємства встановив, що кожна з них має певні недоліки та обмеження, а тому існує необхідність у вдосконаленні існуючих підходів до вирішення поставленої проблеми.

Додатково підсилює необхідність у цьому також виявлена потреба у обов'язковому врахуванні галузевих аспектів та особливостей діяльності

підприємства [4]. Методика оцінки рівня економічної безпеки підприємства на сучасному етапі повинна поєднувати в собі не тільки теоретичну, але й практичну цінність. Тобто вона повинна бути такою, щоб її використання, проведення розрахунків та формулювання висновків могли бути реалізовані управлінцями в межах підприємства, а не потребували залучення додаткових консультантів та виконавців, а також додаткових капіталовкладень на програмне забезпечення, тощо [34].

У зв'язку з цим, методика оцінки економічної безпеки підприємства має бути побудована на основі використання таких рані виявлених методик, як:

- оцінювання економічної безпеки підприємства на основі показників прибутку;
- формування інтегрального показника економічної безпеки за ресурсно-функціональним підходом [3; 4].

Саме зазначені методики дозволять врахувати як принципову важливість для будь-якого підприємства отримання прибутку, так і той факт, що економічна безпека підприємства поняття комплексне, а тому оцінювання потребують усі головні аспекти, що спричиняють свій вплив на неї.

Таким чином оцінювання рівня економічної безпеки підприємства пропонуємо проводити в декілька етапів, рис. 1.3:

- 1) визначення знаходження підприємства в стані економічної безпеки за рівнем чистого прибутку, тобто за принципом достатності його для реалізації простого та розширеного відтворення з врахування фактору інфляції;
- 2) визначення інтегрального показника економічної безпеки на основі оцінювання складових, що мають місце в діяльності підприємства за галузевим принципом;
- 3) узгодження першого та другого етапів оцінювання, визначення зон економічної безпеки підприємства.

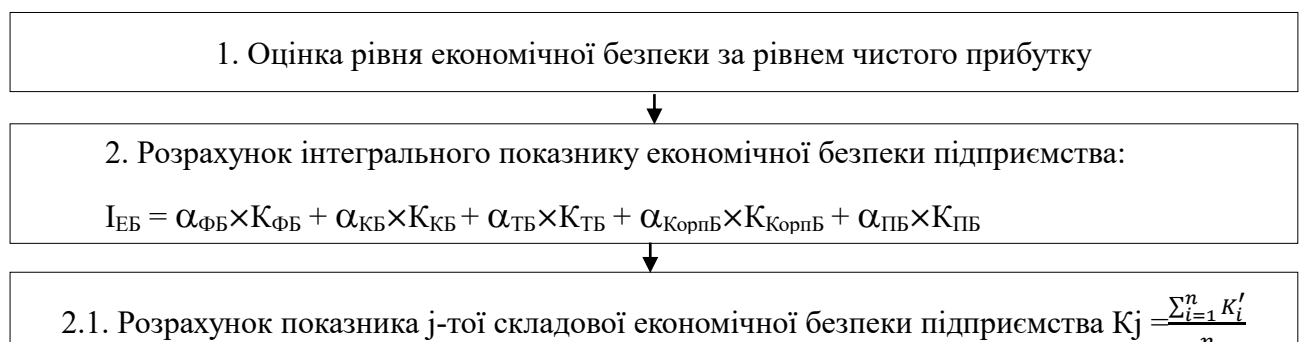

Рис. 1.3. Ключові етапи оцінювання рівня економічної безпеки підприємства

Джерело: складено автором на основі [71]

Встановлено, що підприємство перебуває в стані економічної безпеки лише у тому випадку, коли воно отримує прибуток, а розмірів чистого прибутку достатньо для покриття витрат на просте відтворення з врахуванням фактору інфляції. Стан підприємства тим безпечніший, чим більше чистий прибуток перевищує розміри скорегованих на рівень інфляції амортизаційних відрахувань. На основі цього твердження можна сформулювати порядок отримання висновків про «перший рівень економічної безпеки підприємства». Таким чином перший етап оцінювання рівня економічної безпеки пропонуємо здійснювати в такій послідовності [50]:

1) визначення розмірів нарахованих в аналізованому році амортизаційних відрахувань за основними виробничими фондами підприємства та проведення їх корегування на рівень інфляції:

$$A_{\text{м}}^{\text{інф}} = A_{\text{м}} \times \left(1 + \frac{T_{\text{інф}}}{100}\right) \quad (1.1)$$

де, $A_{\text{м}}$ – амортизація основних засобів;

$T_{\text{інф}}$ – темпи інфляції в аналізованому періоді.

2) визначається різниця між нарахованою амортизацією та амортизацією з врахуванням інфляції:

$$\Delta A_{\text{м}} = A_{\text{м}}^{\text{інф}} - A_{\text{м}} \quad (1.2)$$

Розмір нестачі коштів для простого відтворення, відшкодованих за рахунок амортизаційних відрахувань, які повинні бути покриті за рахунок реінвестованого прибутку.

3) визначається розмір прибутку, що залишився у розпорядженні підприємства;

4) визначається частка прибутку, що реінвестується, після чого різниця між нарахованою та скорегованою амортизацією ($\Delta\text{Ам}$) порівнюється з рівнем прибутку, що спрямоване на реінвестування ($\text{Пр}_\text{м}$). Якщо $\text{Пр}_\text{м} \geq \Delta\text{Ам}$, то підприємство перебуває в стані економічної безпеки першого рівня. Якщо $\text{Пр}_\text{м} < \Delta\text{Ам}$, підприємство в стані економічної небезпеки першого рівня.

Другий етап оцінки економічної безпеки полягає у визначенні рівня інтегрального показника, який оцінює кожну з складових з врахуванням вагомості їх впливу на кінцевий рівень економічної безпеки підприємства. Тому необхідним є визначення показників, що мають бути оцінені в межах кожної складової [15].

Інтегральний показник рівня економічної безпеки підприємства пропонуємо визначати відповідно до ресурсно-функціонального підходу [4]:

$$I_{\text{ЕБ}} = \sum_{j=1}^5 K_j \times \alpha_j \quad (1.3)$$

або

$$I_{\text{ЕБ}} = \alpha_{\text{ФБ}} \times K_{\text{ФБ}} + \alpha_{\text{КБ}} \times K_{\text{КБ}} + \alpha_{\text{ТБ}} \times K_{\text{ТБ}} + \alpha_{\text{КорпБ}} \times K_{\text{КорпБ}} + \alpha_{\text{ПБ}} \times K_{\text{ПБ}} \quad (1.4)$$

де K_j - показник j -тої складової економічної безпеки підприємства; α_j - показник вагомості j -тої складової економічної безпеки підприємства. $K_{\text{ФБ}}$ - показник фінансової безпеки підприємства; $K_{\text{КБ}}$ - показник кадрової безпеки підприємства; $K_{\text{ТБ}}$ - показник технічної безпеки підприємства; $K_{\text{КорпБ}}$ - показник корпоративної безпеки підприємства;

$K_{\text{ПБ}}$ - показник правової безпеки підприємства; $\alpha_{\text{ФБ}}$ - показник вагомості фінансової безпеки підприємства; $\alpha_{\text{КБ}}$ - показник вагомості кадрової безпеки підприємства; $\alpha_{\text{ТБ}}$ - показник вагомості технічної безпеки підприємства; $\alpha_{\text{КорпБ}}$ - показник вагомості корпоративної безпеки підприємства; $\alpha_{\text{ПБ}}$ - показник вагомості правової безпеки підприємства.

Під час формування інтегрального показника слід врахувати, що кількість показників для різних складових економічної безпеки є не однаковою, що може здійснити суттєвий вплив на об'єктивність отриманих результатів, тому показник

j-тої складової економічної безпеки підприємства пропонуємо визначати наступним чином:

$$K_j = \frac{\sum_{i=1}^n K'_i}{n} \quad (1.5)$$

де K_j - показник j-тої складової економічної безпеки підприємства; n - кількість показників в j-тій складовій економічної безпеки підприємства.

Для кожної складової економічної безпеки підприємства визначається показник, що оцінює негативні тенденції, що спричиняють вплив на загальний рівень економічної безпеки, з єдиним діапазоном вимірювання від 0 до 1 [34].

Розрахунок ключових показників кожної складової економічної безпеки підприємства доцільно проводити наступним чином [4; 33; 34]: для показників стимуляторів:

$$K'_i = \frac{K_i}{K_{imax}} \quad (1.6)$$

для показників дестимуляторів:

$$K'_i = \frac{K_{imax}}{K_i} \quad (1.7)$$

де K'_i - скорегований показник j-тої складової економічної безпеки підприємства; K_i - значення i-го показника показник j-тої складової економічної безпеки підприємства; K_{imax} - максимальне або нормативне значення i-го показника показник j-тої складової економічної безпеки підприємства.

Система показників складових економічної безпеки підприємства на основі яких доцільно визначати рівень безпеки представлено в табл. 1.3.

Таблиця 1.3

Система показників оцінювання рівня економічної безпеки підприємства

Складова економічної безпеки	Характер показника	Показники
1	2	3
Фінансова безпека	Стимулятор Стимулятор Стимулятор Стимулятор Стимулятор	- коефіцієнт незалежності; - коефіцієнт покриття; - коефіцієнт абсолютної ліквідності; - коефіцієнт прибутковості; - коефіцієнт оборотності оборотних коштів
Кадрова безпека	Стимулятор Стимулятор	- рівень заробітної плати у порівнянні з середнім рівнем по регіону; - темпи зростання продуктивності праці у порівнянні з темпами зростання заробітної

	Стимулятор	плати в середньому по підприємству; - рівень трудової дисципліни, який є надзвичайно важливим для будь-якого підприємства, діяльність яких пов'язана з постійно присутніми ризиками і відповідальністю за життя та здоров'я пасажирів та інших учасників руху, а також зі збереженням вантажів;
	Стимулятор	- плинність кадрів, яка є реальним показником задоволеності персоналу умовами праці та рівнем заробітної плати
Технологічна безпека	Дестимулятор	- рівень фізичного зносу основних фондів підприємства;
	Дестимулятор	- аварійність та надзвичайні випадки з вини невідповідного технічного стану обладнання;

Продовження табл. 1.3

1	2	3
	Стимулятор	- процеси оновлення та приросту основних виробничих фондів
Правова безпека	Стимулятор	- юридична грамотність складання документів на підприємстві;
	Стимулятор	- частка судових справ, по яких були отримані задовільні результати під супроводом юридичного відділу підприємства;
	Стимулятор	- економічна ефективність витрат на утримання юридичного відділу
Корпоративна безпека	Стимулятор	- кількість мажоритарний акціонерів та їх вагомість;
	Стимулятор	- співвідношення пакетів у мажоритарних акціонерів;
	Стимулятор	- співвідношення пакетів акцій у мажоритарних та міноритарних акціонерів

Джерело: складено автором на основі [33; 71; 83]

Важливим кроком в оцінюванні рівня економічної безпеки підприємства є визначення вагових коефіцієнтів, що мають відобразити внесок кожної складової економічної безпеки підприємства в загальний її рівень. Визначення таких коефіцієнтів може бути проведене за допомогою методу аналізу ієрархій, що добре зарекомендував себе під час проведення аналогічних досліджень і, на відміну від загально вживаного ранжування за експертним методом, дозволяє отримати більш об'єктивні та достовірні результати. Метод аналізу ієрархій був розроблений та докладно вивчений американським математиком Томасом Сааті [50; 70]. Сутність методу полягає у ієрархічному представленні елементів, які характеризують певну проблему. Реалізація методу полягає у декомпозиції

аналізованої проблеми на прості елементи та подальшому аналізі суджень про них шляхом проведення попарного порівняння, в результаті якого можуть бути отримані дані про пріоритетність одних елементів перед іншими.

Слід зазначити, що інтегральний показник економічної безпеки підприємства ($I_{ЕБ}$) може приймати значення в діапазоні від 0 до 1. При цьому наближення значення до 1 свідчить про зменшення ймовірності негативних змін на підприємстві, та, відповідно, про збільшення рівня економічної безпеки, наближення значення до 0 – про зменшення рівня економічної безпеки підприємства. Таку оберненість показників слід врахувати у шкалі оцінювання, бо шкали оцінювання економічної безпеки, що наведені авторами основані на зворотному, тобто вони сформовані за принципом: чим вищий показник, тим вищий рівень економічної безпеки підприємства [34].

Інтегральний показник економічної безпеки підприємства може приймати наступні значення [4]:

- від 0 до 0,29 – ймовірність негативних змін висока;
- від 0,3 до 0,49 – негативні зміни ймовірні;
- від 0,5 до 1 – ймовірність негативних змін низька.

Аналізуючи наведену шкалу для оцінювання значень інтегрального показника економічної безпеки підприємства, можна відмітити, що, фактично, негативними для підприємства є в стратегічному плані значення менше за 0,5, тому саме це значення є тією критичною точкою, що має бути врахована під час поєднання результатів оцінювання економічної безпеки підприємства.

Узагальнення результатів оцінювання економічної безпеки підприємства за двома етапами дозволяє визначити зони економічної безпеки підприємства, табл. 1.4.

Таблиця 1.4

Характеристика зон економічної безпеки підприємства

Зони ЕБП	Показники першого етапу	Показники другого етапу	Значення	Зміст
Зона І	$Прм \geq \Delta Ам$	[1; 0,5]	Економічна безпека	ЕБП

Зона II	Прм $\angle \Delta \text{Ам}$	[0,49; 0,42]	ЕБП I-го рівня	Поточна ЕБП
Зона III		[0,41; 0,3]	ЕБП II-го рівня	Стратегічна ЕБП
Зона IV		[2,99; 0]	Економічна небезпека	Абсолютна економічна небезпека

Джерело: складено автором на основі [3; 4]

Зона I представляє собою зону абсолютної економічної безпеки як з поточної, так і зі стратегічної точки зору. Потрапляння підприємства до цієї зони свідчить про економічну стабільність та ефективне управління ресурсами, наслідком яких є отримання прибутку, достатнього для відтворення, та низька ймовірність суттєвих змін в стані підприємства під впливом негативних факторів внутрішнього або зовнішнього середовища. Метою управління економічною безпекою підприємства в цій зоні є утримання та розвиток усіх існуючих переваг.

Зона II є зоною поточної економічної безпеки, в межах якої підприємству вистачає отриманого прибутку для відтворення, однак його функціонування є нестабільним та чутливим до негативних змін середовища, значна мінливість якого може призвести до потрапляння підприємства в зону IV, тобто в зону абсолютної економічної небезпеки. Метою управління економічною безпекою підприємства в зоні II є підвищення ефективності використання та управління ресурсами з метою забезпечення довгострокової економічної безпеки.

Зона III є певною перехідною зоною між станами економічної безпеки та небезпеки. Потрапляння до цієї зони свідчить про наявність у підприємства можливості до стабільного функціонування в стратегічній перспективі завдяки досить ефективному управлінню ресурсами та наявності значного потенціалу для подальшого розширення позитивних тенденцій. Метою управління економічною безпекою є підтримання та розширення усіх наявних переваг з метою отримання прибутку, достатнього для забезпечення процесів відтворення.

Зона IV є зоною абсолютної економічної небезпеки підприємства. Потрапляння до цієї зони свідчить про нестабільність та значні негативні тенденції в розвитку підприємства, неефективність управління наявними ресурсами, що вже в короткостроковій перспективі призведе підприємство до

скорочення виробничих можливостей через неможливість забезпечення навіть простого відтворення та банкрутства в довгостроковій перспективі. Метою управління економічною безпекою підприємства в зоні IV є розробка та впровадження негайних заходів для виведення підприємства з кризи [3].

Таким чином, розроблена методика оцінювання рівня економічної безпеки підприємства базується на визначенні рівня економічної безпеки на основі показників прибутку та інтегрального показника, який враховує всі складові економічної безпеки підприємства. Застосування зазначеної методики оцінювання дозволить визначити зону економічної безпеки, в якій знаходиться підприємство, розробити комплекс заходів щодо забезпечення належного рівня безпеки, підвищити ступінь економічної обґрунтованості прийняття рішення стосовно пріоритетності реакції підприємства щодо самозбереження, стабілізації, формування конкурентної, інноваційної позицій або позиції забезпечення довгострокового потенціалу в межах забезпечення економічної безпеки підприємства.

1.4. Нормативно-правове та інформаційне забезпечення в сфері економічної безпеки підприємства

В сучасних економічних відносинах між юридичними і фізичними особами правові інструменти стали дієвою зброєю, яка використовується для нейтралізації загроз економічній безпеці підприємницьких структур як від фізичних осіб, так і від суб'єктів господарської діяльності. Водночас лише однієї правової помилки достатньо для того, аби рівень правової безпеки, яка є важливою складовою системи економічної безпеки, суттєво знизився. Наприклад, технологія рейдерства заснована на недосконалості вітчизняного законодавства та недостатньому правовому забезпеченні економічної безпеки господарських структур. Використання правових методів дає зловмисникам можливість довести до банкрутства і подальшої ліквідації підприємства, установи та організації різних видів економічної діяльності.

З огляду на це правова безпека суб'єктів господарювання набуває особливої важливості. Нині силові методи, як і раніше, використовуються для вирішення проблемних аспектів у відносинах із конкурентами, але все частіше застосовуються юридичні інструменти узгодження спірних питань. Не варто забувати і про засоби впливу державних органів, які можуть використовувати будь-яку помилку під час ведення документації для прийняття найжорсткіших санкцій супроти підприємства. Професійні юристи повинні точно і неухильно дотримуватися букви закону, щоб виключити ймовірність розвитку подібних сценаріїв і забезпечити економічну безпеку суб'єкта господарської діяльності.

Дослідження сучасного стану правового забезпечення економічної безпеки суб'єктів господарської діяльності доцільно розпочинати з того факту, що в чинному законодавстві України нині відсутнім є нормативне визначення поняття економічної безпеки підприємства або будь-якої іншої форми ведення бізнесу. На прикладному рівні правове забезпечення економічної безпеки розуміється фахівцями як процес правової регламентації економічних відносин і реалізації правових приписів, спрямованих на забезпечення необхідних умов для розвитку бізнесу, стабільності господарської діяльності, а також організації її захисту від впливу різних зовнішніх і внутрішніх загроз.

На макрорівні правове забезпечення економічної безпеки України можна позиціонувати як систему нормативно-правових актів, які законодавчо визначають ставлення суспільства, держави, особистості і суб'єктів господарської діяльності до питань забезпечення економічної безпеки держави.

Правове забезпечення економічної безпеки суб'єктів господарської діяльності має у своїй основі [27]:

- законодавчі акти, що визначають базу правового забезпечення економічної безпеки суб'єктів господарської діяльності;
- законодавчі акти, що регулюють різні галузі економічної безпеки суб'єктів господарської діяльності;
- законодавчі акти, що закріплюють стратегію розвитку економічної безпеки як на мікро-, та і на макрорівнях;

– законодавчі акти, що визначають напрями стійкого зростання і розвитку вітчизняної економіки і суспільства з метою забезпечення економічної безпеки.

Конкретизуємо джерела правового забезпечення економічної безпеки суб'єктів господарської діяльності в Україні. Перш за все до них належить Конституція України, у ч. 1 ст. 17 якої визначено, що «забезпечення економічної безпеки України є найважливішою функцією держави», а ст. 42 закріплено право кожного на підприємницьку діяльність, яка не заборонена законом, та обов'язок держави із забезпечення захисту конкуренції у підприємницькій діяльності та захисту прав споживачів. Другим джерелом є кодифіковане законодавство, тобто Господарський, Цивільний, Кримінальний, Адміністративний, Митний кодекси України. До третього джерела відносимо закони України з питань безпеки, а саме Закон України «Про основи національної безпеки України», закон України «Про охоронну діяльність» та Закони України з питань діяльності суб'єктів забезпечення економічної безпеки, зокрема Закони України «Про прокуратуру», «Про міліцію», «Про Службу безпеки України», «Про державну податкову службу в Україні». До четвертого джерела пропонуємо долучити накази та інші акти міністерств, відомств, об'єднань, що регулюють окремі питання господарської діяльності. Основним і єдиним джерелом, яке найбільш якісно та повно розкриває поняття правового регулювання підприємства та суб'єкта господарювання, Л.В. Лефтеров називає Постанову Ради центральної спілки споживчих товариств України «Про Концепцію економічної безпеки споживчої кооперації України» [41]. Ще одним джерелом правового забезпечення економічної безпеки суб'єктів господарської діяльності є локальні нормативні акти органів місцевого самоврядування.

Аналіз законодавчих актів, що регламентують правове забезпечення економічної безпеки суб'єктів господарської діяльності в Україні, дав змогу виявити низку актуальних проблем.

Перш за все, як уже було зазначено, у вітчизняному законодавстві не існує чіткого визначення категорії «економічна безпека суб'єкта господарської діяльності». У зв'язку з цим зберігається проблема відсутності точних критеріїв і

показників стану економічної безпеки господарських структур, які могли б використовуватись на державному рівні з метою моніторингу і контролю рівня економічної безпеки.

Крім цього, доопрацювання потребує формулювання причин походження тих чи інших загроз економічній безпеці, а також необхідним є більш докладне роз'яснення заходів щодо запобігання або пом'якшення наслідків їх впливу на функціональні можливості суб'єктів господарювання різних видів економічної діяльності.

Правове забезпечення економічної безпеки суб'єктів господарювання є вирішальним фактором для підтримки високого рівня його правової або юридичної безпеки, яка в науковій площині визнається однією з важливих функціональних складових системи економічної безпеки бізнес-структур. Фахівці з економічної безпеки на підприємствах повинні постійно аналізувати тенденції середовища, у якому вони функціонують, з точки зору усіх можливих ризиків, зокрема правових. Останні значною мірою залежать від конкретної сфери діяльності, від тих чи інших рішень, які приймає керівник підприємства. У низці випадків над власними юристами компаній потрібно здійснювати аудит, тобто проводити своєчасну перевірку якості ведення документації. Чим більше є суб'єкт господарської діяльності, тим краще повинен працювати його юридичний відділ. Нині існують дві моделі правових ризиків, а саме свідоме ігнорування норм законодавства і випадковий відступ від них. З точки зору відповідальності вони несуттєво відрізняються один від одного, тому підприємствам слід приділяти пильну увагу цим аспектам у своїй діяльності, для чого необхідною є організація забезпечення правової безпеки суб'єкта господарювання [32].

Минули часи, коли для стабільного функціонування підприємства достатньо було укласти кілька угод про співпрацю та пильно слідкувати за виконанням їх умов. Нині керівники підприємств мають усвідомлювати, що найвищий фінансовий результат приносить добре налагоджена система по виробництву і реалізації необхідного споживачу продукту. Але коли система з тих чи інших причин дає збої, власник втрачає фінансові ресурси. Збої виробничої і

торговельної систем можуть виникати з причин організаційного, виробничого, технічного і юридичного характеру. Таким чином, правова (юридична) безпека суб'єкта господарської діяльності є одним із найважливіших факторів стабільності бізнесу [48].

Щоб повною мірою забезпечити правову безпеку підприємства, необхідно здійснювати юридичний супровід кожної сфери його діяльності як у зовнішньому, так і у внутрішньому середовищі. Причому найчастіше успішно функціонує таке підприємство, яке вже має відпрацьовані способи вирішення поточних завдань (інакше б воно не було успішним), які вимагають лише незначною коригування [78].

Комплексна правова складова системи економічної безпеки суб'єкта господарської діяльності містить такі елементи.

1) Корпоративна безпека. Забезпечує прозорі взаємовідносини між партнерами по бізнесу, перешкоджає захопленню підприємства із-зовні, не дає змогу порушувати нормальний порядок роботи органів управління суб'єкта господарювання;

2) Безпека відносин із контрагентами (інтерфейсна безпека). Перешкоджає виникненню ситуацій, коли неможливо повернути кошти через невиконання контрагентами своїх зобов'язань, забезпечує можливість швидкого застосування до контрагентів правових заходів державного примусу;

3) Безпека активів. Безпека матеріальних активів, нерухомості обладнання, товарів, а також безпека інтелектуальної власності, засобів ідентифікації тощо;

4) Безпека у сфері трудових відносин. Передбачає вибудовування політики управління трудовими ресурсами, що робить можливим їх ефективне використання та зниження ризиків від перевірок контролюючих органів;

5) Юридична безпека власників бізнесу. Система заходів, спрямована на уникнення ситуацій, за яких власники бізнесу можуть бути притягнуті до субсидіарної відповідальності за дії юридичної особи.

Аналізуючи вітчизняні реалії ведення бізнесу, можна дійти висновку, що основні загрози правовому забезпеченню економічної безпеки є такими, як,

зокрема, недостатня правова захищеність інтересів суб'єктів господарювання в договірній документації, реалізація власних політичних та інших цілей партіями (суспільними рухами), що перебувають при владі, часта зміна нормативно-правових актів щодо питань власності, господарського і трудового права, оподаткування, порушення юридичних прав підприємства і його працівників, порушення норм патентного права, низька кваліфікація працівників юридичної служби [36]. Мінімізувати можливість негативного впливу цих та інших загроз на стан економічної безпеки суб'єктів господарської діяльності може ефективна та дієва система економічної безпеки за умови якісного її правового забезпечення. Однак сучасне правове забезпечення економічної безпеки ведення бізнесу в Україні характеризується низкою недоліків, які потребують перегляду і коригування чинного законодавства, а також доцільною в сучасних економічних умовах є розробка нових правових положень із питань забезпечення економічної безпеки суб'єктів господарської діяльності та одночасне започаткування механізмів комплексного опрацювання показників її стану і дієвості процесів забезпечення економічної безпеки як на мікро-, так і на макрорівнях на довгострокову перспективу.

Проведене дослідження основ правового забезпечення економічної безпеки суб'єктів господарської діяльності в Україні дало змогу зробити такі висновки. 1) Правове забезпечення економічної безпеки розуміється фахівцями як процес правової регламентації економічних відносин і реалізації правових приписів, спрямованих на забезпечення необхідних умов для розвитку бізнесу, стабільності господарської діяльності, а також організації її захисту від впливу різних зовнішніх і внутрішніх загроз.

2) Правове забезпечення економічної безпеки суб'єктів господарської діяльності має у своїй основі законодавчі акти, що визначають базу правового забезпечення економічної безпеки суб'єктів господарської діяльності, законодавчі акти, що регулюють різні галузі економічної безпеки суб'єктів господарської діяльності, законодавчі акти, що закріплюють стратегію розвитку економічної безпеки як на мікро-, та і на макрорівнях, законодавчі акти, що визначають

напрями стійкого зростання і розвитку вітчизняної економіки і суспільства з метою забезпечення економічної безпеки. Отже, до джерел правового забезпечення економічної безпеки суб'єктів господарської діяльності в Україні належать Конституція України, кодифіковане законодавство, закони України з питань безпеки, закони України з питань діяльності суб'єктів забезпечення економічної безпеки, накази та інші акти міністерств, відомств, об'єднань, що регулюють окремі питання господарської діяльності, локальні нормативні акти органів місцевого самоврядування.

3) Правове забезпечення економічної безпеки суб'єктів господарювання є вирішальним фактором для підтримки високого рівня його правової або юридичної безпеки, яка в науковій площині визнається однією з важливих функціональних складових системи економічної безпеки бізнес-структур. Водночас сучасне правове забезпечення економічної безпеки ведення бізнесу в Україні характеризується низкою недоліків, які потребують перегляду і коригування чинного законодавства, в чому і полягають перспективи подальших досліджень у вибраній науковій царині [27].

Висновки до розділу 1

Проаналізувавши формулювання економічної безпеки підприємства багатьма вченими, можна узагальнити, що економічна безпека підприємства – це комплексна характеристика, під якою розуміють рівень захищеності всіх видів потенціалу підприємства від внутрішніх і зовнішніх загроз, що забезпечує стабільне функціонування та ефективний розвиток і потребує управління з боку керівництва підприємства. Економічній безпеці підприємства властивий подвійний характер – з одного боку, вона забезпечує можливість власного функціонування, з іншого є частиною (елементом) економічної безпеки системи вищого рівня і суб'єктом, що забезпечує виконання функцій регіоном, державою. Дослідження сутності економічної безпеки підприємства показало, що в

економічній теорії і практиці не існує однозначної термінології щодо її визначення.

Розробка механізму управління економічною безпекою є індивідуальною для кожного суб'єкта господарської діяльності, що потребує врахування його стратегічних цілей і вирішення комплексу складних та багатоаспектних завдань. У зв'язку з останнім принципом доцільно розглянути складові елементи механізму управління системою економічної безпеки. Механізм управління економічною безпекою підприємства повинен забезпечувати своєчасне виявлення різноманітних небезпек, прогнозування їх наслідків, визначення методів збирання та надання інформації до керуючого центру, який приймає рішення щодо подальших дій підприємства.

Методика оцінювання рівня економічної безпеки підприємства базується на визначенні рівня економічної безпеки на основі показників прибутку та інтегрального показника, який враховує всі складові економічної безпеки підприємства. Така методика оцінювання дозволить визначити зону економічної безпеки, в якій знаходиться підприємство, розробити комплекс заходів щодо забезпечення належного рівня безпеки, підвищити ступінь економічної обґрунтованості прийняття рішення стосовно пріоритетності реакції підприємства щодо самозбереження, стабілізації, формування конкурентної, інноваційної позицій або позиції забезпечення довгострокового потенціалу в межах забезпечення економічної безпеки підприємства.

Правове забезпечення економічної безпеки суб'єктів господарювання є вирішальним фактором для підтримки високого рівня їх правової або юридичної безпеки, яка в науковій площині визнається однією з важливих функціональних складових системи економічної безпеки бізнес-структур. Фахівці з економічної безпеки на підприємствах повинні постійно аналізувати тенденції середовища, у якому вони функціонують, з точки зору усіх можливих ризиків, зокрема правових.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІТИЧНА ОЦІНКА СТАНУ ТА НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ РІВНЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ТОВ «САНДОРА»

2.1. Організаційно-управлінський аналіз підприємства

Об'єктом дослідження обрано ТОВ «Сандора» - це відомий український виробник соків, нектарів, соковмісних продуктів, газованих напоїв та снєків. Починаючи з 2007 р. ТОВ «Сандора» входить до складу компанії PepsiCo.

ТОВ «Сандора» об'єднує у своєму комплексі два виробничі заводи у Миколаївській області: завод із переробки свіжих фруктів, овочів і виробництва соків в с. Миколаївське та завод із виробництва соків, газованих напоїв, холодного чаю та снєків у с. Мішково-Погорілове. Юридична адреса підприємства: 57262, Україна, Миколаївська область, Вітовський район, село Миколаївське.

До основних видів діяльності товариства згідно КВЕД відносять:

10.32 Виробництво фруктових і овочевих соків

Інші:

10.31 Перероблення та консервування картоплі

10.39 Інші види перероблення та консервування фруктів і овочів

10.72 Виробництво сухарів і сухого печива; виробництво борошняних кондитерських виробів, тортів і тістечок тривалого зберігання

Візією ТОВ «Сандора» є бажання дарувати більше посмішок з кожним ковтком і кожним шматочком продукції підприємства.

Місія підприємства полягає у бажанні створювати радісні моменти з допомогою смачних і поживних продуктів власного виробництва та унікального досвіду взаємодії з брендами.

ТОВ «Сандора» намагається бути кращим партнером, впроваджуючи інновації, що змінюють правила гри та забезпечують неперевершений рівень зростання в галузі. Також підприємство спрямоване на створення можливостей для роботи, розвитку нових навичок для побудови успішної кар'єри і створення різноманітного та інклюзивного робочого середовища.

Основними принципами діяльності підприємства є:

1. Виробництво здорової та безпечної продукції, при якій використовуються лише якісні матеріали, сучасні технологічні процеси та оптимальна організація виробничих процесів.

2. Дотримання екологічної відповідальності за рахунок постійного удосконалення своєї технології, з метою мінімізації негативного впливу на навколишнє середовище. На підприємстві впроваджено систему очищення стічних вод, яка є повністю екологічною та безпечною для довкілля.

3. Забезпечення високого професіоналізму працівників підприємства з всебічним підтриманням своїх співробітників, розвитком їхніх навичок і створенні найкомфортніших умов праці.

ТОВ «Сандора» функціонує на висококонкурентному ринку безалкогольних напоїв, на якому переважна частина продукції представлена такими виробниками, як:

- компанія T.B.Fruit (торгові марки: Galicia та Filvarok),
- компанія PepsiCo (торгові марки: «Сандора», «Сандора Ексклюзив»; «Сандора Овочевий коктейль», «Сандорик», «Сандора Ессенціалс», «Садочок»);

- компанія «Кока-Кола Беверіджис Україна» (торгові марки: Rich, Rich Kids, «Добрий»);
- холдинг «Вітмарк-Україна» (Jaffa, «Соковита», «Чудо-Чад», «Просто фрукти», «Наш сік», «Прямо сік»).

Кожен бренд виробляє широке різноманіття асортименту соків, а також нектарів, морсів, овочевих та ягідних пюре. Найбільшим попитом користується апельсиновий сік, перевагу якому віддають 81% покупців.

Виробничі потужності підприємства складаються з:

Промислового комплексу № 1, що розташований у селі Миколаївське в Миколаївській області, займається переробкою овочів та фруктів та виробництвом сокової продукції. Тут функціонують лінії розливу соків Tetra Pak, цехи з виробництва пюре та концентрованих соків, а також ділянка асептичного зберігання продукції. Склад напівфабрикатів дозволяє зберігати річний запас пюре та концентрованих соків для виробничих потреб. Крім того, тут здійснюється переробка фруктів та овочів та здійснюється виробництво сніків.

Промисловий комплекс № 2 розташований у селі Мішково-Погорілове Миколаївської області, займає площу 60 тис. кв. м. Тут запуснені лінії з виробництва газованих напоїв і автоматизований купажний цех. Також тут встановлено систему очищення стічних вод, яка може очищувати 4000 м³ промислових стоків за добу та повертати чисту воду в навколишнє середовище.

Розглянемо асортиментний портфель підприємства, який є досить диверсифікованим, проте через воєнні дії в країні був дещо звужений для першочергового задоволення потреб споживачів.

По-перше це лінійка соків й нектарів: «Sandora», Sandora Essentials, «Sandora. Овочевий коктейль», Sandora FRUTZ, Sandor Фрукти Цілі, «Sandora. Смузі густий», «Сандорик», «Садочок», «Садочок. Соки прямого віджиму».

По-друге це лінійка н газованих, слабо-газованих та негазованих напоїв, таких як: Pepsi, Pepsi MAX, Pepsi Wild Cherry, Pepsi Lime, Pepsi Mango, Pepsi Pineapple-Peach, Pepsi Raspberry (ексклюзивно для мережі АТБ), Pepsi Pina Colada, Pepsi Mojito, 7UP, Mirinda.

По-третє, це снеки такі як: сухарики «Хрумteam», чипси Lay's.

Також торгова марка Сандора експортує деякі види соків, напоїв та снєків і реалізовує їх під власним брендом.

Найважливішим інструментом ефективного управління підприємством є його організаційна структура.

Структура управління підприємством – це впорядкована сукупність взаємопов'язаних елементів, що знаходяться між собою в стійких відносинах, що забезпечують їх функціонування та розвиток як єдиного цілого. Елементами структури є окремі працівники та служби апарату управління; відносини між ними підтримуються завдяки зв'язкам, які можуть носити лінійний та функціональний характер.

Лінійні зв'язки відображають рух управлінських рішень та інформації між лінійними керівниками, тобто особами, повністю відповідальними за діяльність організації або її структурних підрозділів.

Функціональні зв'язки мають місце по лінії руху інформації та управлінських рішень щодо тих чи інших функцій управління.

Організаційна структура ТОВ «Сандора» представлена на рис 2.1.

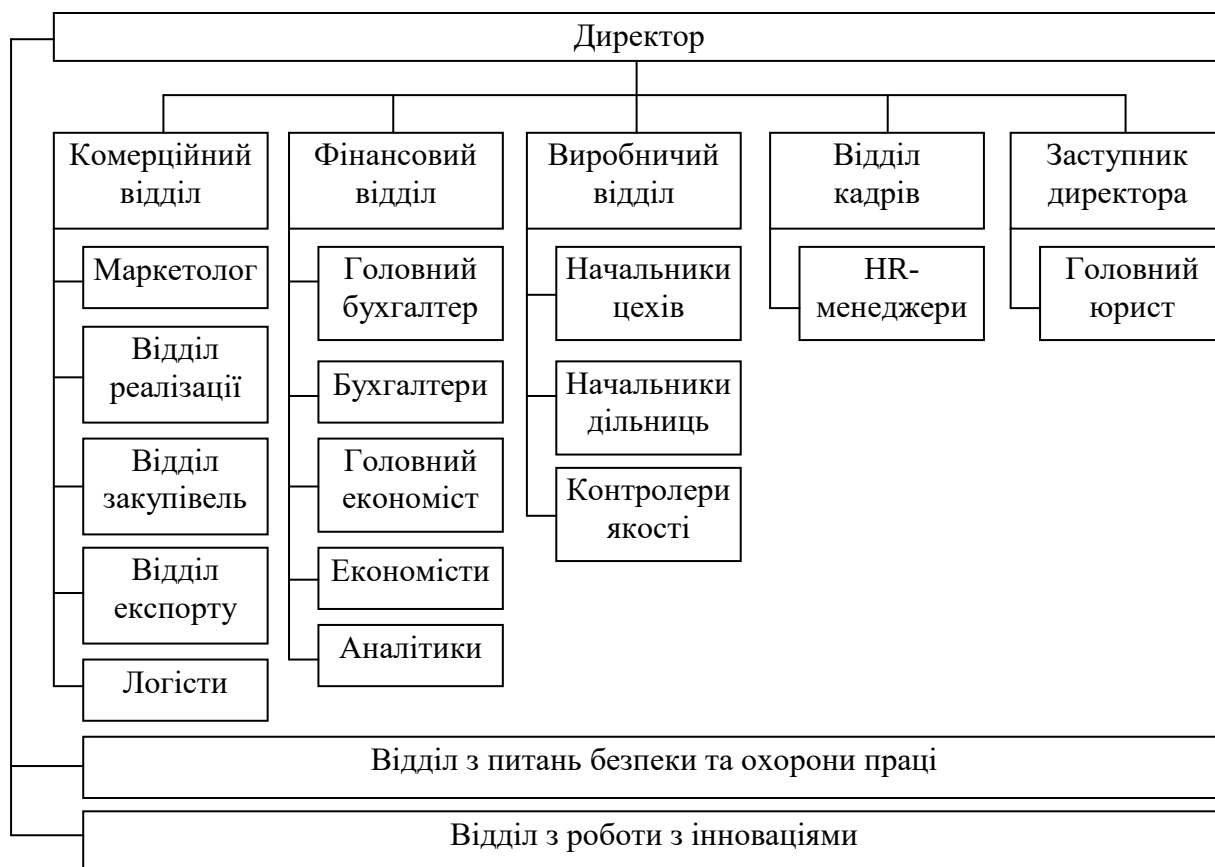

Рис. 2.1. Організаційна структура ТОВ «Сандора»

Джерело: складено автором на основі даних підприємства

Таким чином, підприємство має лінійно-функціональну організаційну структуру, основу якої складає принцип побудови та спеціалізації управлінського процесу з функціональних підсистем організації, за якими на кожному рівні управління формуються функціональні служби.

Розглянемо коло функціональних обов'язків основних посадових осіб товариства.

Генеральний директор займається: стратегічним плануванням діяльності підприємства; формуванням кадрової політики; формуванням конкурентних переваг та забезпеченням сталого становища підприємства; управлінням якістю

До функціональних обов'язків комерційного директора відносять: формування плану продажів; фінансування та кредитування; інформаційне забезпечення діяльності підприємства; управління фінансами тощо.

Головний бухгалтер відповідає за управління економікою та фінансами, управлінський облік.

Бухгалтер організовує ведення бухгалтерської звітності, статистичний облік та фінансову звітність підприємства, касову діяльність, розрахунок фінансових показників діяльності підприємства

На керівника виробничого відділу покладають обов'язки управління виробничими процесами та управління виробничим персоналом

Начальники цехів відповідають за технологічну підготовку виробництва, контроль якості та технічну підготовку виробництва, розробку та впровадження нових технологічних процесів

До функціональних обов'язків відділу закупвель відносять забезпечення матеріально-технічними ресурсами, пошук постачальників, укладання договорів із постачальниками, постачання матеріальних ресурсів, забезпечення основними засобами, доставку матеріально-технічних ресурсів.

Відділ реалізації займається насамперед прогнозуванням обсягу продажу, організацією просування продукції, аналізом споживачів та конкурентів, розробкою та реалізацією програм лояльності, формуванням унікальної торгової пропозиції, аналізом запасів готової продукції

Торгові представники відповідальні за оформлення документів на відвантаження та доставку товару покупцю.

Технічні працівники забезпечують дотримання санітарно-гігієнічних вимог тощо.

Розглянемо сильні та слабкі сторони підприємства, а також загрози та можливості, що надаються довкіллям, табл. 2.1.

Таблиця 2.1

SWOT - аналіз ТОВ «Сандора»

Сильні сторони	Слабкі сторони
- технологічне обладнання, що дозволяє виробляти широкий асортимент продукції - середня цінова пропозиція; - висока якість напоїв (виробництво за ГОСТами)	- втрата ринків збуту на прифронтових та окупованих територіях - втрата деяких постачальників - укладення логістики в деякі часові періоди - проблеми з енергетичними ресурсами

- натуральні інгредієнти в рецептурі напоїв - відсутність цукру в напоях - власна лабораторна база для проведення експертизи напоїв, контроль рівня якості; - відома торгова марка - наявність налагоджених каналів збуту - широкий асортимент - великий досвід роботи на ринку	- проблеми із кваліфікованими працівниками через їх міграцію у західні регіони або в Європу
Можливості	Загрози
- зростання попиту на продукцію правильного харчування - висока лояльність споживачів до локальних торгових марок - наявність безлічі постачальників обладнання для виробництва та розливу напоїв, у тому числі вітчизняного виробництва - наявність великої кількості постачальників сировини та матеріалів для пакування напоїв	- зменшення кількості постачальників сировини та матеріалів - високий рівень конкуренції на ринку безалкогольних напоїв - велика частка імпортової продукції на ринку - зростання цін на сировину та обладнання - низька купівельна спроможність населення - високий рівень відсоткових ставок за кредити/лізингові платежі - підвищення якості продукції конкурентів

Джерело: складено автором на основі власних досліджень

На основі виявлених сильних сторін та можливостей з боку зовнішнього середовища можна визначити стратегії, що дозволяють реалізувати позитивний вплив зовнішнього середовища на основі наявних конкурентних переваг підприємства. ТОВ «Сандора» варто у програмі просування продукції, при виході на регіональний ринок акцентувати увагу на високому рівні якості напоїв, що дозволяють підтримувати здоров'я людини, відповідно до концепції здорового способу життя за доступною для більшості споживачів цінами.

Власна лабораторія дозволяє не лише своєчасно виявляти проблеми у забезпеченні високого рівня якості виробленої продукції, а й складати нові рецептури напоїв. Сучасне обладнання дозволяє швидко запускати у виробничу програму нові напої/продукції.

Підприємство має використовувати сильні сторони для того, щоб протистояти загрозам зовнішнього середовища: лабораторія дозволяє ефективно керувати якістю виробленої продукції, обладнання дозволяє гнучко перебудовувати виробничу програму під зміну вимоги ринку.

Для того щоб підприємство могло повною мірою реалізувати наявні можливості йому слід здійснити внутрішні перетворення для забезпечення

популярності торгових марок напоїв на місцевому ринку, для цього потрібно розробити програму просування на ринки нової продукції. У міру освоєння ринку безалкогольних напоїв та набуття досвіду функціонування на ньому, слід розширювати асортимент у бік виробництва функціональних напоїв, тобто тих, що містять комплекс необхідних корисних речовин та вітамінів.

Таким чином, можна стверджувати що ТОВ «Сандора» є сучасним підприємством, яке ставить за мету безупинного розвитку та самовдосконалення власної діяльності, з метою постійного покращення та оптимізації внутрішніх бізнес-процесів та якості виотовляемого продукту, насичення ринку якісною продукцією за помірну ціну, і в той же час є прикладом незламності українського товаровиробника.

2.2. Діагностика фінансово-економічного стану ТОВ «Сандора»

Сучасні фінансові умови дозволяють зробити діяльність кожного суб'єкта господарювання об'єктом уваги досить великої кількості учасників ринкових відносин. Необхідно оцінювати фінансовий стан підприємства, а також напрямок розвитку галузі його діяльності в сучасних умовах. Сьогодні, у сучасній вітчизняній економічній літературі такий вираз як «фінансовознавство» має неоднозначне трактування. Через відсутність єдиного методологічного підходу щодо його визначення необхідно побудувати універсальну методику аналізу фінансового становища організації. Аналітичний ресурс фінансового становища може бути різним.

Рівень фінансового становища визначається конкурентоспроможністю підприємства. Діяльність підприємств на економічному ринку є основною характеристикою. Діяльність, спрямована на створення та розробку оперативних планів, сприяє покращенню розвитку будь-якого господарюючого суб'єкта ринкових відносин. Також найважливішим є необхідність фінансового планування, спрямованого на забезпечення підприємства необхідними

фінансовими ресурсами з метою економічного розвитку та підвищення ефективності його фінансово-економічної діяльності.

Фінансово-економічна діяльність підприємства включає безперервний процес обігу капіталу зі зміною структури грошових коштів і джерел їх надходження. Внаслідок цього зміни фінансового стану підприємства є зовнішнім проявом платоспроможності та стійкості розвитку. Вони визначаються ступенем реалізації фінансової стратегії, розміром власного капіталу та ступенем поповнення власних коштів за рахунок прибутку чи інших джерел.

Основні показники, що характеризують рівень фінансового стану підприємства:

- раціональність формування засобів підприємства та джерел їх утворення;
- ефективність використання майна;
- високо рентабельна продукція;
- ступінь фінансової стійкості підприємства;
- рівень ліквідності та платоспроможності підприємства.

Визначення фінансового стану часто використовується для позначення платоспроможності підприємства, тобто здатності фінансувати його діяльність. На нашу думку, ця позиція не повністю розкриває поняття фінансового стану. Фінансова оцінка дозволяє найширше оцінити фінансові можливості підприємства. Така інформація необхідна інвесторам та діловим партнерам. Фінансова система підприємства має бути частиною економічного потенціалу підприємства та відображати фінансові результати його діяльності. Такими показниками є зміна розміщення коштів та джерел їх покриття (власних чи позикових) на кінець періоду порівняно з початком. Все перераховане вище необхідно для можливості підприємства самостійно фінансувати свою діяльність і своєчасно погашати свої зобов'язання. Це також використання фінансових ресурсів або капіталу для виконання зобов'язань перед державою та іншими суб'єктами господарювання. Про фінансову стійкість організації можна говорити як у короткостроковій перспективі, так і в довгостроковій. Необхідно не забувати, що фінансове становище визначається фінансовими результатами, досягнутими за

звітний період відповідно до ліквідності та платоспроможності підприємства. Важливо пам'ятати, що фінансовий стан підприємства – це не тільки платоспроможність, а й забезпеченість фінансовими ресурсами їхнього подальшого ефективного використання. Фінансовий стан також можна розглядати також як характеристику інвестиційної привабливості підприємства.

Таким чином аналіз фінансово-економічного стану підприємства розпочнемо з розрахунку основних економічних показників його діяльності, табл. 2.2.

Таблиця 2.2

Основні економічні показники діяльності ТОВ «Сандора»

Показники	Роки			Відхилення 2023 р. до 2021 р.	
	2021	2022	2023	+, –	%
Чистий дохід, тис. грн.	9744262	10404098	10341642	597380	6,13
Валовий прибуток, тис. грн.	2547925	3164165	3214898	666973	26,18
Чистий прибуток, тис. грн.	111581	593229	-302480	-414061	у 3,71 р.м.
Середньорічна вартість активів, тис. грн.	3701856,5	4498108,5	5465889,0	1764032,5	47,65
Середньорічна вартість необоротних активів, тис. грн.	1570560,0	2189539,5	2817676,5	1247116,5	79,41
Середньорічна вартість оборотних активів, тис. грн.	2131296,5	2308569,0	2648212,5	516916,0	24,25
Середньооблікова чисельність працівників, осіб	476	481	455	-21	-4,41
Фондовіддача, грн.	6,20	4,75	3,67	-2,53	-40,84
Фондомісткість, грн.	0,16	0,21	0,27	0,11	68,75
Фондоозброєність, тис. грн /ос.	3299,50	4552,06	6192,70	2893,20	87,69
Продуктивність праці, тис. грн. /ос.	20471,14	21630,14	22728,88	2257,74	11,03
Коефіцієнт оборотності оборотних активів	4,57	4,51	3,91	-0,67	-14,59

Джерело: складено автором на основі звітності підприємства

Аналізуючи дані табл. 2.2 відмітимо, що поряд із зростанням чистого доходу від реалізації продукції на 6,13% (597380 тис. грн.) відбулося стрімке зростання валового прибутку на 26,18% (666973 тис. грн.). Проте, в той же час за рахунок зростання витрат відбулося суттєве скорочення чистого прибутку підприємства в 3,71 рази, що призвело до того, що підприємство у 2023 р. отримало збиток у розмірі 414061 тис. грн.

Відбулося зростання середньорічної вартості необоротних активів на 79,41 % (1247116,5 тис. грн.) та оборотних активів на – 24,25 % (516916,0 тис. грн.). Проте заде зростання не знайшло позитивного відображення на показниках ефективності використання основних та оборотних засобів, адже відбулося зменшення фондівдачі на 40,84% (2,53 пункти) та коефіцієнта оборотності оборотних активів підприємства – на 14,59% або на 0,67 обертів в рік. Проте. варто відмітити збільшення продуктивності праці працівників підприємства на 11,03% (2257,74 тис. грн. чол.).

Важливим етапом аналізу фінансово-господарського стану є аналіз майна підприємства та джерел його утворення. Аналіз балансу передбачає проведення вертикального та горизонтального аналізу.

Горизонтальний (тимчасовий) аналіз. Він передбачає збір фінансових даних за кілька років та їх порівняння один з одним для визначення темпів зростання. Це допоможе аналітику визначити, зростає чи падає компанія, та виявити важливі тенденції. При побудові фінансових моделей, як правило, використовується три роки історичної фінансової інформації.

Вертикальний (структурний) аналіз. Цей тип фінансового аналізу, який включає розгляд різних компонентів балансу у загальній його структурі, відображений у відсотках.

Горизонтальний та вертикальний аналізи доповнюють один одного і можуть застосовуватись одночасно при складанні аналітичних таблиць. Слід зазначити, що дана модель повинна відповідати таким вимогам, дотримання яких дозволило б легко запровадити проведення фінансового аналізу до структури корпоративної інформаційної системи підприємства.

Аналіз майна підприємства ТОВ «Сандора» та джерел його формування за балансом представлено в тал. 2.3.

Таблиця 2.3

Аналіз майна підприємства ТОВ «Сандора»
та джерел його формування за балансом

Показники	2021 р.	2022 р.	2023 р.	Відхилення
-----------	---------	---------	---------	------------

							2023 р. до 2021 р.		
	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%	+, –	%	п.с.
Активи									
1. Необоротні активи:	1713475	43,66	2665604	52,56	2969749	50,68	1256274	73,32	7,02
в т.ч. основні засоби	1014912	25,86	2212188	43,62	2361055	40,29	1346143	132,64	14,43
2. Оборотні активи	2211207	56,34	2405931	47,44	2890494	49,32	679287	30,72	-7,02
в т.ч. запаси	733820	18,70	735213	14,50	838492	14,31	104672	14,26	-4,39
дебіторська заборгованість	1324440	33,75	1559040	30,74	1539942	26,28	215502	16,27	-7,47
грошові кошти	107625	2,74	47699	0,94	403358	6,88	295733	в 2,7 п.б.	4,14
Пасиви									
1. Власний капітал	-1260040	-32,11	-400524	-7,90	319292	5,45	1579332	-125,34	37,55
в т.ч. зареєстрований капітал	719990	18,35	986277	19,45	2008753	34,28	1288763	179,00	15,93
нерозподілений прибуток	-1988286	-50,66	-1395057	-27,51	-1697537	-28,97	290749	-14,62	21,69
2. Довгострокові зобов'язання і забезпечення	2769745	70,57	2394133	47,21	2837441	48,42	67696	2,44	-22,15
3. Поточні зобов'язання і забезпечення	2414977	61,53	3077826	60,69	2703510	46,13	288533	11,95	-15,40
Баланс	3924682	100,00	5071435	100,00	5860243	100,00	1935561	49,32	х

Джерело: складено автором на основі звітності підприємства

Аналізуючи валюту балансу відмітимо її зростання протягом 2021-2023 рр. на 49,32 % (19335561 тис. грн.). Вартість необоротних активів збільшилися на 73,32% (1256274 тис. грн.) здебільшого за рахунок збільшення вартості основних засобів на 132,64% (1346143 тис. грн.). Вартість оборотних активів зросла на 30,72% (679287 тис. грн.) в першу чергу за рахунок зростання грошових коштів в 2,7 рази більше (295733 тис. грн.) та дебіторської заборгованості на 16,27% (215502 тис. грн.). У 2023 р. розподіл структури активів становив 51% необоротних активів на 49% оборотних.

Проаналізувавши пасиви підприємства відмітимо, що за рахунок отримання збитку у 2023 р. відбулося зменшення нерозподіленого прибутку на 14,62 %, що вплинуло на зменшення власного капіталу на 125,34%. Варто відмітити зростання

поточних зобов'язань і забезпечень на 11,95% (288533 тис. грн.). В структурі пасивів найбільшу питому вагу займають довгострокові зобов'язання та забезпечення 48,42% та поточні зобов'язання та забезпечення 46,13%. Відповідно найменшу питому вагу займає власний капітал 5,45%.

Аналіз формування фінансових результатів є важливим елементом фінансового аналізу господарської діяльності підприємства, який дає можливість виявити місця формування витрат з метою подальшої їх оптимізації, табл. 2.4.

Таблиця 2.4

Механізм формування фінансових результатів діяльності
підприємства ТОВ «Сандора», тис.грн.

Показники	Роки			Відхилення 2023 р. до 2021 р.	
	2021	2022	2023	+, –	%
Чистий дохід від реалізації продукції	9744262	10404098	10341642	597380	6,13
Собівартість реалізованої продукції	7196337	7239933	7126744	-69593	-0,97
Валовий прибуток	2547925	3164165	3214898	666973	26,18
Інші операційні доходи	7235	5800	7394	159	2,20
Адміністративні витрати	228785	251124	324900	96115	42,01
Витрати на збут	1834833	2251161	2322310	487477	26,57
Інші операційні витрати	10176	52043	14055	3879	38,12
Фінансовий результат від операційної діяльності	481366	615637	561027	79661	16,55
Фінансові витрати	342636	344845	767853	425217	124,10
Інші витрати	20563	44472	91139	70576	у 3,43 р.б.
Фінансовий результат до оподаткування	160234	732772	-284068	-444302	у 2,77 р.м.
Чистий фінансовий результат	111581	593229	-302480	-414061	у 3,71 р.м.

Джерело: складено автором на основі звітності підприємства

Звернувши увагу на формування фінансових результатів вимітимо, що незважаючи на збільшення чистого доходу від реалізації продукції на 6,13% (597380 тис. грн.) та зменшення собівартості реалізованої продукції – на 0,97% (69593 тис. грн.), що позитивно відобразилося на валовому прибутку, збільшивши його на 26,81% (666973 тис. грн.). Незважаючи на зростання адміністративних витрат, витрат на збут та операційних витрат у 2023 відносно 2021 р. на 42,01%, 26,57% та 38,12% відповідно фінансовий результат від операційної діяльності

підприємства був позитивним і збільшився на 16,55% (79661 тис. грн.). Проте, стрімке зростання фінансових витрат у 2023 р. в порівнянні з 2021 р. на 124,10% (425217 тис. грн.) та інших витрат у 3,43 рази (70576 тис. грн.) спричинило збиток у 2023 р в розмірі 302480 тис. грн.

Одним із завершальних етапів аналізу фінансово-господарського стану підприємства є оцінка показників його фінансового стану, табл. 2.5.

Таблиця 2.5

Динаміка показників оцінки фінансового стану підприємства ТОВ «Сандора»

Показники	Роки			2023 р. до 2021 р., +/-
	2021	2022	2023	
Коефіцієнт загальної ліквідності	0,92	0,78	1,07	0,15
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,01	0,02	0,15	0,14
Чистий оборотний капітал, тис.грн.	-203770	-671895	186984	390754,0
Коефіцієнт автономії	-0,32	-0,08	0,05	0,38
Коефіцієнт фінансової залежності	-3,11	-12,66	18,35	21,47
Коефіцієнт фінансової стійкості	-0,24	-0,07	0,06	0,30
Коефіцієнт оборотності активів	2,63	2,31	1,89	-0,74
Коефіцієнт оборотності власного капіталу	-8,83	-12,53	-254,62	-245,79
Рентабельність господарської діяльності, %	1,73	7,48	-2,90	-4,63
Рентабельність власного капіталу, %	-10,11	-71,45	744,73	754,85
Рентабельність продукції, %	5,23	6,79	5,81	0,58

Джерело: складено автором на основі звітності підприємства

За результатами проведеного аналізу відмітимо, що фінансовий стан ТОВ «Сандора» у 2023 році був вкрай нестабільним. Незважаючи на зростання ліквідності підприємства на 0,15 пунктів за рахунок збільшення грошових коштів та дебіторської заборгованості. Через отримання збитку, який було перекрито за рахунок нерозподіленого прибутку підприємство втратило незалежність зменшивши частку власного капіталу в структурі пасивів підприємства, що зробило підприємство залежним від зовнішніх джерел фінансування. Коефіцієнт автономії на підприємстві залишався низьким і в 2023 році становив 0,05. Незважаючи на ці проблеми, ТОВ «Сандора» у 2023 році працювало ефективно, що підтверджується показниками рентабельності господарської діяльності, власного капіталу та продукції. Однак слід зазначити, що підприємство має ряд проблем з управління власною фінансовою стійкістю.

2.3. Оцінка рівня економічної безпеки підприємства

Процес забезпечення економічної безпеки підприємства є одним з визначальних аспектів їх успішної діяльності; йому властивий ряд специфічних особливостей залежно від обсягу, виду діяльності, забезпеченості фінансовими ресурсами, інноваційно-інвестиційної діяльності, кількості та професіоналізму персоналу кожного підприємства.

Домінантність цього процесу викликає необхідність комплексного підходу до забезпечення економічної безпеки, дозволяє розробити її адекватну систему, визначити і врахувати вплив дестабілізуючих факторів внутрішнього і зовнішнього середовища, використовувати можливості, які створюються цими середовищами, для досягнення інтересів підприємства. Процес забезпечення економічної безпеки, що здійснюється на ТОВ «Сандора» адекватний істотним потребам, особливо у сфері виявлення, попередження, оцінки та протидії впливу дестабілізуючих факторів та залучення необхідних суб'єктів.

Для виявлення рівня економічної безпеки ТОВ «Сандора» нами використано методику, запропоновану в монографії Козаченко Г.В., Пономарьової В.П., Ляшенко О.М. та Близнюк А.О. [4; 34]. Дана методика передбачає розрахунок інтегрального показника економічної безпеки, який включає наступні елементи: фінансова безпека, кадрова безпека, технологічна безпека, правова, інформаційна та екологічна безпека, для якого моделлю заздалегідь встановлено коефіцієнти вагомості.

Попереднім етапом аналізу є проведення розрахунку показників, які характеризують кожен окремий параметр, приведення їх до співставного вигляду, з метою подальшого використання в моделі.

Відмітимо, що крім вагових коефіцієнтів моделлю передбачено можливість здійснення інтерпретації отриманого результату, що значно спрощує підхід до розуміння шляхів підвищення рівня економічної безпеки підприємства.

Перший і одним із важливих елементів системи економічної безпеки

підприємства є фінансова безпека, вона проаналізована в табл. 2.6.

Таблиця 2.6

Оцінка показників фінансової безпеки підприємства

Показники	Роки			2023 р. до 2021 р., +/-
	2021	2022	2023	
Коефіцієнт загальної ліквідності	0,92	0,78	1,07	0,15
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,01	0,02	0,15	0,14
Коефіцієнт автономії	-0,32	-0,08	0,05	0,38
Коефіцієнт рентабельності господарської діяльності	0,017	0,075	-0,029	0,046
Коефіцієнт оборотності оборотних активів	4,57	4,51	3,91	-0,67
Частковий показник фінансової безпеки	0,08	0,09	0,11	x

Джерело: складено автором на основі звітності підприємства

Отже, за даними табл. 2.6. робимо висновок, що фінансовий стан підприємства дещо покращився. Підприємство протягом 2021-2023 рр. стало більш ліквідним, і може погасити 107% власних поточних зобов'язань, також збільшився коефіцієнт абсолютної ліквідності, що говорить про те, що готівки у підприємства вистачить на погашення 15% поточних зобов'язань. Збільшення власного капіталу за рахунок збільшення зареєстрованого капіталу вплинуло на збільшення коефіцієнта автономії, який вже не має негативного значення. Рентабельність господарської діяльності зменшилася і має від'ємне значення через збиток, який підприємство отримало у 2023 р. в той же час, зменшилася оборотність оборотних активів, що пригальмувало діловий цикл підприємства у 2023 р. Проте, незважаючи на це частковий показники фінансової безпеки збільшився у 2023 р. у порівнянні із 2021 р.

Важливою складовою діяльності будь-якого підприємства тому числі є його працівники, які приймають безпосередню участь у його виробничій діяльності. Тому наступним кроком є аналіз кадрової безпеки підприємства, табл. 2.7.

За даними табл. 2.7. можна зробити висновок, що на підприємстві намітилися деякі позитивні тенденції в сфері кадрової безпеки підприємства. Так, відбулося збільшення рівня заробітної плати у порівнянні з середнім рівнем по регіону на 0,01 пункт. На фоні повномасштабного вторгнення у 2022 р. відбулося зменшення рівня трудової дисципліни через постійні обстріли, повітряні тривоги деякі працівники втрачали бажання працювати, могли просипати роботу, проте у 2023

р. ситуація більш-менш стабілізувалася.

Таблиця 2.7

Оцінка показників кадрової безпеки підприємства

Показники	Роки			2023 р. до 2021 р., +/-
	2021	2022	2023	
Рівень заробітної плати у порівнянні з середнім рівнем по регіону	0,96	0,94	0,97	0,01
Темпи зростання продуктивності праці	х	5,66	5,08	-0,58
Рівень трудової дисципліни	0,94	0,92	0,93	-0,01
Плинність кадрів	0,12	0,20	0,14	0,02
Частковий показник кадрової безпеки	0,08	0,10	0,13	х

Джерело: складено автором на основі звітності підприємства

Така ж сама ситуація склалася з плинністю кадрів, адже у 2022 р. велика кількість працівників виїхала на Захід країни або за кордон і не повернулася. Звісно дана ситуація відобразилася на частковому показнику кадрової безпеки.

Наступною не менш важливою складовою економічної безпеки підприємства є технологічна безпека, адже засоби праці є невід'ємною частиною виробничого підприємства, табл. 2.8.

Таблиця 2.8

Оцінка показників технологічної безпеки підприємства

Показники	Роки			2023 р. до 2021 р., +/-
	2021	2022	2023	
Коефіцієнт зносу обладнання	0,56	0,40	0,42	-0,14
Коефіцієнт придатності обладнання	0,44	0,60	0,58	0,14
Фондовіддача, тис. грн.	6,20	4,75	3,67	-2,53
Фондоозброєність, тис. грн./чол.	3299,50	4552,06	6192,70	2893,20
Коефіцієнт оновлення	0,14	0,11	0,19	0,05
Коефіцієнт вибуття	0,21	0,13	0,14	-0,07
Аварійність та надзвичайні випадки з вини невідповідного технічного стану обладнання	0,08	0,09	0,06	-0,02
Частковий показник технологічної безпеки підприємства	0,0025	0,0023	0,0029	х

Джерело: складено автором на основі звітності підприємства

Оцінюючи технічний стан засобів, які приймають участь у виробничому процесі підприємства відмітимо те, що збільшується коефіцієнт придатності основних засобів на 0,14 пунктів протягом 2021-2023 рр., проте зменшується ефективність їх використання (фондовіддача) зменшується на 2,53 пункти. Введення основних засобів впливає на зростання фондоозброєності працівників

на 2893,2 тис. грн./чол. В цілому ситуація щодо управління технологічною безпекою позитивно вплинула на зростання часткового показника управління технологічною безпекою підприємства.

Важливою складової економічної безпеки підприємства є його правова безпека що передбачає правову захищеність діяльності підприємства та патентну чистоту продукту тощо, табл. 2.9.

Таблиця 2.9

Оцінка правової безпеки підприємства

Показники	Роки			2023 р. до 2021 р., +/-
	2021	2022	2023	
Частка судових справ, по яких були отримані задовільні результати під супроводом юридичного відділу підприємства, %	0,98	1,0	1,0	0,02
Економічна ефективність витрат на утримання юридичного відділу, %	0,12	0,14	0,15	0,03
Частка невиконаних договірних зобов'язань щодо постачання продукції, %	0,02	0,11	0,04	0,02
Частковий показник правової безпеки підприємства	0,5859	0,7506	0,875	x

Джерело: складено автором на основі звітності підприємства

Правова безпека підприємства відображає такий режим його функціонування, коли ризики фінансових втрат, фізичних втрат і руйнувань знаходяться в допустимих межах. Таким чином, юридичний відділ на підприємстві налагоджений на високому рівні, адже збільшилася кількість справ по яких були отримані задовільні результати під супроводом юридичного відділу підприємства, а отже і витрати на утримання юридичного відділу стали більш економічно обґрунтованими. Покращилася ситуація із невчасно виконаними договірними зобов'язаннями підприємства у 2023 р., адже у 2022 р. через повномасштабне вторгнення підприємство не всі договори із внутрішніми споживачами виконало вчасно через обстріли, проблеми з водою та електроенергією. В цілому частковий показник правової безпеки підприємства збільшився, що є досить позитивним для корпоративного іміджу підприємства.

Ще однією важливою складовою економічної безпеки підприємства є інформаційна безпека підприємства, адже на сьогоднішній день захист власних баз даних, комерційної таємниці є надто важливим завданням для збереження

його економічної безпеки, табл. 2.10.

Таблиця 2.10

Оцінка інформаційної безпеки підприємства

Показники	Роки			2023 р. до 2021 р., +/-
	2021	2022	2023	
Розробка програмного забезпечення для ведення управлінського та бухгалтерського обліку, тис. грн	224	83	92	-132
Захист програмних даних, тис. грн	112	82	137	25
Коефіцієнт захищеності інформації	0,92	0,98	0,98	0,06
Коефіцієнт інформаційної озброєності	0,72	0,74	0,79	0,07
Частковий показник інформаційної безпеки підприємства	0,234	0,1895	0,2156	x

Джерело: складено автором на основі звітності підприємства

Оцінюючи стан інформаційної безпеки підприємства відмітимо те, що підприємство відноситься відповідально до її забезпечення, що виявляється у розробці програмного забезпечення для ведення управлінського та бухгалтерського обліку, збільшенні витрат на захист програмних даних на 25 тис. грн., що відображається на збільшенні коефіцієнта захищеності інформації на 0,06 пунктів та інформаційної озброєності підприємства на 0,07 пунктів. Дана динаміка позитивно відобразилася на частковому показнику інформаційної безпеки підприємства.

З огляду на те, що підприємство незважаючи на воєнний стан має бути соціально-відповідальним, по відношенню до суспільства та власного виробничого процесу, то екологічній безпеці в структурі економічної безпеки також варто дати оцінку, табл. 2.11.

За даними табл. 2.11 відмітимо, що складова екологічної безпеки протягом 2021-2023 рр. розвинулася активно за рахунок зменшення штрафів за забруднення навколишнього середовища на 36 тис. грн. З огляду на воєнні дії і проблемами з енергоносіями підприємство значно укріпило енергозберігаючі технології, на які у 2023 р. було витрачена на 121298 тис. грн. більше ніж у 2021 р., тим самим збільшивши відсоток енергозберігаючих технологій в загальній структурі технічних засобів на 0,05%. Також підприємство оновило повітряні фільтри

основних виробничих цехів протягом 2021-2023 рр., що зумовило у 2023 р. зменшення суми на їх заміну на 3459 тис. грн.

Таблиця 2.11

Оцінка екологічної безпеки підприємства

Показники	Роки			2023 р. до 2021 р., +\-
	2021	2022	2023	
Витрати на виплату штрафів за забруднення повітря, тис. грн	123	102	87	-36
Витрати на енергозберігаючі та ресурсозберігаючі технології, тис. грн.	126567	199862	247865	121298
Відсоток енергозберігаючих технологій в загальній структурі технічних засобів, %	0,11	0,13	0,16	0,05
Витрати на захист навколишнього середовища, тис. грн	42113	39876	38654	-3459
Частковий показник екологічної безпеки підприємства	0,0787	0,1003	0,1121	x

Джерело: складено автором на основі звітності підприємства

Показники для розрахунку інтегрального показника рівня економічної безпеки підприємства представлено в табл. 2.12.

Таблиця 2.12

Розрахунок інтегрального показника економічної безпеки підприємства

Назва групи	Назва показника	Вага групи	Часткові показники		
			2021 р.	2022 р.	2023 р.
1	2	3	4	5	6
Оцінка фінансової безпеки (Y1)	Коефіцієнт загальної ліквідності	0,32	0,08	0,09	0,11
	Коефіцієнт абсолютної ліквідності				
	Коефіцієнт автономії				
	Коефіцієнт рентабельності господарської діяльності				
	Коефіцієнт оборотності оборотних активів				
Оцінка кадрової безпеки (Y2)	Рівень заробітної плати у порівнянні з середнім рівнем по регіону	0,24	0,08	0,10	0,13
	Темпи зростання продуктивності праці				
	Рівень трудової дисципліни				
	Плинність кадрів				

Продовження табл. 2.12

1	2	3	4	5	6
Оцінка технологічної (Y3)	Коефіцієнт зносу обладнання	0,18	0,0025	0,0023	0,0029
	Коефіцієнт придатності обладнання				
	Фондовіддача				
	Фондоозброєність				

	Коефіцієнт оновлення				
	Коефіцієнт вибуття				
	Аварійність та надзвичайні випадки з вини невідповідного технічного стану обладнання				
Оцінка правової безпеки (Y4)	Частка судових справ, по яких були отримані задовільні результати під супроводом юридичного відділу підприємства	0,12	0,5859	0,7506	0,875
	Економічна ефективність витрат на утримання юридичного відділу				
	Частка невиконаних договірних зобов'язань щодо постачання продукції				
Оцінка інформаційної безпеки (Y5)	Розробка програмного забезпечення для ведення управлінського та бухгалтерського обліку, тис. грн	0,08	0,234	0,1895	0,2156
	Захист програмних даних, тис. грн				
	Коефіцієнт захищеності інформації				
	Коефіцієнт інформаційної озброєності				
Оцінка інформаційної безпеки (Y6)	Витрати на виплату штрафів за забруднення повітря, тис. грн	0,06	0,0787	0,1003	0,1121
	Витрати на енергозберігаючі та ресурсозберігаючі технології, тис. грн.				
	Відсоток енергозберігаючих технологій в загальній структурі технічних засобів, %				
	Витрати на захист навколишнього середовища, тис. грн				
Інтегральний показник	-	-	0,63	0,52	0,46

Джерело: складено автором на основі звітності підприємства

Здійснивши розрахунок інтегрального показника економічної безпеки підприємства нами встановлено, що у 2021-2022 рр. даний показник складав більше 0,5 пунктів, а у 2023 р. – відбулося зменшення до 0,46 пунктів, в першу чергу за рахунок фінансової складової економічної безпеки, яка становить найбільшу вагомість в результативному показнику.

В табл. 2.13 наведено дані для інтерпретації значень інтегрального показника, розрахованого в табл. 2.12.

Таблиця 2.13

Характеристика зон економічної безпеки підприємства

Зони ЕБП	Показники першого етапу	Показники другого етапу	Значення	Зміст
Зона І	$\text{Прм} \geq \Delta\text{Ам}$	[1; 0,5]	Економічна безпека	ЕБП

Зона II		[0,49; 0,42]	ЕБП I-го рівня	Поточна ЕБП
Зона III	Прм $\angle \Delta \text{Ам}$	[0,41; 0,3]	ЕБП II-го рівня	Стратегічна ЕБП
Зона IV		[2,99; 0]	Економічна небезпека	Абсолютна економічна небезпека

Джерело: складено автором на основі [3, 14]

Інтерпретація даних, отриманих при розрахунку інтегрального показника для ТОВ «Сандора» наведено в табл. 2.14.

Таблиця 2.14

Рівень економічної безпеки ТОВ «Сандора»

Роки	Інтегральний показник оцінки економічної безпеки підприємства	Стан
2021	0,63	Економічна безпека високого рівня
2022	0,52	Економічна безпека високого рівня
2023	0,46	ЕБП II-го рівня, Поточна Економічна безпека підприємства

Джерело: складено автором на основі звітності підприємства

Оцінивши рівень економічної безпеки підприємства за допомогою інтегрального показника, використовуючи методику Козаченко Г.В., Пономарьової В.П., Ляшенко О.М. та Близнюк А.О. [4; 34] нами встановлено, що у 2021-2022 рр. підприємство мало економічну безпеку високого рівня, а у 2023 р. підприємство отримало економічну безпеку I-го рівня, що говорить про стійкий рівень економічної безпеки підприємства, проте з незначними, але не критичними порушеннями фінансової рівноваги. В той же час, підприємство здійснює ефективне управління ресурсами.

2.4. Напрями підвищення існуючого рівня економічної безпеки підприємства

На основі проведеного аналізу встановлено, що на підприємстві відсутній окремий відділ, який би займався забезпеченням економічної безпеки

підприємства, а ряд питань щодо їх вирішення виконуються в межах визначених посадових інструкцій окремих функціональних осіб.

Отже, для того, щоб підвищити власний рівень економічної безпеки та здійснити вдосконалення системи економічної безпеки на основі її нормативно-правового забезпечення необхідне створити спеціальний підрозділ, який міг би займатися цією роботою. Доцільно створення такого підрозділу у складі економічної служби на підприємстві. Даний підрозділ мав би назву підрозділу економічної безпеки та ділової розвідки.

До основних функцій даного підрозділу варто віднести:

- планування та оперативне управління;
- робота з договорами юридичних осіб;
- забезпечення нормативно-правовою інформацією;
- забезпечення законності правових документів;
- претензійна та позовна робота;
- облік зберігання нормативних документів тощо.

Структура даного підрозділу повинна забезпечувати наступні умови функціонування.

1. Гнучкість, мобільність і адаптивність системи. Як система управління економічною безпекою вимагає значної гнучкості, адаптивності, оперативності прийняття рішень, відповідної організаційної побудови управлінських служб та періодичної їх реорганізації, зокрема формування цільових робочих груп, коли підрозділи створюються для вирішення конкретного завдання на певний термін, трансформуються до інших цільових підрозділів. Цільові групи відрізняються великою гнучкістю і дають можливість подолати консерватизм структури взагалі, оскільки вона зазвичай найважче схильна до змін, що вимагають великих засобів і часу, і пов'язана з особистісними факторами персоналу.

Гнучкість і адаптивність організаційної структури управління економічною безпекою забезпечується також регламентацією прав, обов'язків, компетенцією окремих підрозділів, а також їх відповідністю довгостроковій стратегії підприємства.

2. Відносна простота структури. За інших рівних умов, що простіше структура, що менше рівнів управління та кількість координаційних і центральних служб, то мобільніша система управління і тим вище шанси на успіх.

3. Відповідність масштабів служби ступеню її ефективності та обсягу продажів підприємства.

4. Відповідність нового відділу специфіці підприємства. Це означає, що в структуру підприємства в тій чи іншій формі повинен бути закладений товарний принцип, а вирішення питань комплексної ринкової політики має бути зосереджено в рамках окремого оперативного підрозділу, наділеного господарською самостійністю.

5. Централізація стратегічного управління в спеціалізованих підрозділах на вищому рівні керівництва. Побудова організаційного апарату забезпечення економічної безпеки в цьому випадку забезпечує можливість активної особистої участі вищого управлінського персоналу у вирішенні стратегічних питань системи управління економічною безпекою.

Необхідно також зазначити, що новий структурний підрозділ має бути підпорядкований безпосередньо керівнику економічного відділу, що забезпечить незалежність його становища стосовно інших підрозділів, дозволить безпосередньо брати участь у розробці стратегічних перспектив розвитку підприємства на основі аналізу тенденцій розвитку ринкового середовища та потенційних можливостей підприємства.

У своїй діяльності новостворений підрозділ повинен взаємодіяти з усіма підрозділами підприємства, що беруть участь у досягненні його виробничо-комерційних цілей. Така взаємодія з підрозділами підприємства полягає у взаємному забезпеченні один одного певними даними. Так, при взаємодії з основними виробничими підрозділами відділ ділової розвідки повинен надавати їм наступну інформацію:

- плановані до реалізації заходи щодо впровадження техніки та технології; план заходів з реалізації та технічного обслуговування нового виду продукції, послуг;

- плановані заходи щодо підвищення інноваційної грамотності працівників підприємства і т.д.

Основні виробничі підрозділи взаємодіють з відділом економічної безпеки та ділової розвідки з усіх питань, пов'язаних з оцінкою продуктивності нових рішень, і забезпечують відділ наступними відомостями:

- про реальний стан і можливості підприємства з питань впровадження нового виробництва і технології;
- про рівень кваліфікації фахівців;
- про виробничі витрати, ресурсні та інші обмеження;
- про систему економічної безпеки підприємства.

Таким чином, організація підрозділу економічної безпеки та ділової розвідки ТОВ «Сандора» повинна включати наступні заходи:

- побудова (удосконалення) організаційної структури управління економічною безпекою;
- підбір спеціалістів належної кваліфікації;
- розподіл завдань, прав та відповідальності в системі економічної безпеки;
- створення умов для ефективної роботи співробітників нового підрозділу та організацію ефективної взаємодії нового відділу з іншими підрозділами служби економічної безпеки підприємства.

Рекомендована організаційна структура підрозділу служби економічної безпеки підприємства ТОВ «Сандора» з урахуванням нового підрозділу наведена на рис. 2.2.

Рис. 2.2. Рекомендована організаційна структура економічної служби підприємства із виділенням в ній підрозділу служби економічної безпеки та ділової розвідки ТОВ «Сандора»

Джерело: складено автором на основі власних досліджень

Для ефективної роботи проектного відділення економічної безпеки та ділової розвідки необхідно провести перепідготовку співробітників економічного відділу. Перепідготовку співробітників можна здійснити на базі ЗВО Миколаїва чи Дніпра, причому витрати на навчання в середньому складуть близько 35 тис. грн. на рік. Загальний обсяг інвестицій для організації відділу економічної безпеки та ділової розвідки представлені у табл. 2.15.

Таблиця 2.15

Інвестиції на впровадження в діяльність економічної служби нового структурного підрозділу економічної безпеки та ділової розвідки підприємства

Найменування	Ціна, грн.
Навчання фахівців відділу економічної безпеки та ділової розвідки	35000
Витрати на офісні меблі	127500
Підготовка приміщення (ремонт)	100000
Установка точок доступу та інтернет-каналів	55000
Придбання довідкового матеріалу та учбової літератури	20000
Придбання комп'ютерної техніки та програмного забезпечення	210000
Інші інвестиції	125000
Разом	672500

Джерело: складено автором на основі власних досліджень

Загальний обсяг інвестицій складе 672500 грн. Визначимо постійні та змінні витрати. Постійні витрати на місяць представлені в табл. 2.16.

Таблиця 2.16

Постійні витрати на місяць

Найменування статті	Ціна, грн.
Заробітна плата співробітників	69000
Відрахування на соціальні заходи	15180

Комунальні послуги	7000
Оплата за телефон і Інтернет	3000
Інші постійні витрати	10000
Разом	104180

Джерело: складено автором на основі власних досліджень

Заробітну плату планується нараховувати 3 додатковим працівникам. Основні витрати на обладнання представлені у табл. 2.17.

Таблиця 2.17

Витрати на обладнання підрозділу економічної безпеки та ділової розвідки підприємства

Вид витрат	Ціна, грн.
Офісні меблі	127500
Система міні-АТС 3 на 8 номерів	35000
Телефонна лінія	20000
Комп'ютери	210000
Сітьове рішення для 4-х комп'ютерів	42000
Мобільний зв'язок	12000
Разом	446500

Джерело: складено автором на основі власних досліджень

Змінні витрати представлені в табл. 2.18

Таблиця 2.18

Змінні витрати підприємстві на створення підрозділу на місяць

Найменування витрат	Ціна, грн.
Послуги транспорту	14000
Покупка канцелярії	3000
Інші витрати	10000
Разом	27000

Джерело: складено автором на основі власних досліджень

Загальні інвестиційні витрати проекту становлять 672500 грн. Фінансування проекту планується за власні кошти підприємства.

Показником обсягу послуг є дохід від надання послуг нового підрозділу економічної безпеки та ділової розвідки. Планується, що в 2025 році загальний розмір додаткового прибутку за рахунок діяльності відділу ділової розвідки складе 469083 грн. на рік.

З часом реалізації основних функцій нового структурного підрозділу додатковий дохід буде збільшуватися на 11-12% на рік.

Вихідні дані для аналізу ефективності капітальних вкладень за проектом наведені в табл. 2.15-2.18.

Таким чином, на підставі визначення кошторисної вартості, далі необхідно розрахувати його економічну ефективність.

Використовуючи вихідні дані, необхідно оцінити ефективність капітальних вкладень у проект:

- розраховується дисконтний множник при ставці 20% для кожного року;
- визначається теперішня вартість, а також вартість з наростаючим підсумком,

табл. 2.19:

$$r = \text{НП} + I + P, \quad (2.1)$$

де НП - норма прибутку, %; I - інфляція, %; P - ризик, %.

Відсоток ризику визначається експертним шляхом, тобто, складається шкала ризику від 1 до 10 за окремими видами продукції, що надаються підприємством, і оцінюється ризик, характерний для підприємства. Він складе близько 30%, тобто. $P = 3$.

Таким чином, ставка дисконту дорівнює: $r = 9 + 8 + 3 = 20\%$.

Аналіз ефективності капітальних вкладень з використанням показника NPV наведено в табл. 2.19.

Дані таблиці показують, що можна отримати позитивну чисту теперішню вартість майбутніх грошових потоків. Отже, підприємство може вкладати кошти у цей інвестиційний проект.

Для оцінки ефективності виробничих інвестицій в основному застосовуються такі показники: чистий наведений дохід (NPV), індекс рентабельності (IR), термін окупності капітальних вкладень.

Таблиця 2.19

Аналіз ефективності капітальних вкладень з використанням показника NPV

Рік/ n	Початкові інвестиційні витрати і чисті грошові потоки,	Грошовий потік наростаючим підсумком, грн.	Дисконтний множник при ставці	Теперішня вартість, грн.	Теперішня вартість наростаючим
-----------	--	--	-------------------------------------	--------------------------------	--------------------------------------

	грн.		20%		підсумком, грн.
0	-672500	- 672500	1	-672500	- 672500
1	439083	-233417	0,8333	365888	-306612
2	505991	272574	0,6944	351360	44748
3	646590	549164	0,5787	374182	418930
4	791249	919164	0,4823	381619	800549
5	840374	1759538	0,4019	337746	1138295

Джерело: складено автором на основі власних досліджень

Розрахуємо чистий дохід (ЧДД, NPV) – накопичений ефект (сальдо грошового потоку) за розрахунковий період.

$$NPV = -672500 + 439083 + 505991 + 646590 + 791249 + 840374 = 2550787 \text{ грн.}$$

Чистий дисконтований дохід (ЧДД, NPV) - накопичений дисконтований ефект за розрахунковий період.

$$NPV = -672500 - 306612 + 44748 + 418930 + 800549 + 1138295 = 1423410 \text{ грн.}$$

Також необхідно здійснити розрахунок індексу рентабельності інвестицій. На відміну чистого приведенного ефекту індекс рентабельності є відносним показником: він характеризує рівень доходів на одиницю витрат, тобто ефективність вкладень. Чим більше значення цього показника, тим вища віддача кожної гривні, інвестованого у цей проект.

У нашому випадку, індекс рентабельності

$$PI = 1423410 / 672500 = 2,12$$

- на 1 гривню інвестицій припадає 1,12 гривень прибутку, тобто, $PI > 1$ – проект слід прийняти.

При аналізі ефективності капітальних вкладень необхідно визначити термін окупності інвестицій.

$$T_{ок} = (2-1) + \left(\frac{233417}{233417+505991} \right) \times 365 = 117 \text{ днів}$$

Дисконтований термін окупності проекту – терміном окупності проекту з урахуванням дисконтування називається тривалість періоду від початкового моменту до моменту окупності проекту з урахуванням дисконтування.

Наближений термін окупності проекту становить менше року. Розрахуємо уточнений термін окупності проекту.

$$T_{\text{ок}} = (2-1) + \left(\frac{306612}{306612+272574} \right) \times 365 = 194 \text{ дні, тобто трохи більше – ніж пів року.}$$

Таким чином, можна зробити висновок, що проект з впровадження в економічну службу підрозділу економічної безпеки та ділової розвідки ТОВ «Сандора» досить ефективний і дасть можливість перейти у прибуткову зону господарювання, підвищивши і стабілізувавши рівень економічної безпеки підприємства.

Висновки до розділу 2

Об'єктом дослідження обрано ТОВ «Сандора» - це відомий український виробник соків, нектарів, соковмісних продуктів, газованих напоїв та снєків. Починаючи з 2007 р. ТОВ «Сандора» входить до складу компанії PepsiCo.

ТОВ «Сандора» об'єднує у своєму комплексі два виробничі заводи у Миколаївській області: завод із переробки свіжих фруктів, овочів і виробництва соків в с. Миколаївське та завод із виробництва соків, газованих напоїв, холодного чаю та снєків у с. Мішково-Погорілове.

Місія підприємства полягає у бажанні створювати радісні моменти з допомогою смачних і поживних продуктів власного виробництва та унікального досвіду взаємодії з брендами.

Проаналізувавши основні економічні показники діяльності підприємства відмітимо, що поряд із зростанням чистого доходу від реалізації продукції на 6,13% (597380 тис. грн.) відбулося стрімке зростання валового прибутку на 26,18% (666973 тис. грн.). Проте, в той же час за рахунок зростання витрат відбулося суттєве скорочення чистого прибутку підприємства в 3,71 рази, що призвело до того, що підприємство у 2023 р. отримало збиток у розмірі 414061 тис. грн.

Оцінивши рівень економічної безпеки підприємства за допомогою інтегрального показника, використовуючи методику Козаченко Г.В., Пономарьової В.П., Ляшенко О.М. та Близнюк А.О. нами встановлено, що у 2021-2022 рр. підприємство мало економічну безпеку високого рівня, а у 2023 р. підприємство отримало економічну безпеку I-го рівня, що говорить про стійкий рівень економічної безпеки підприємства, проте з незначними, але не критичними порушеннями фінансової рівноваги. В той же час, підприємство здійснює ефективне управління ресурсами.

З метою підвищення рівня економічної безпеки підприємства запропоновано у складі економічної служби на підприємстві створити підрозділ, який мав би назву підрозділ економічної безпеки та ділової розвідки. Загальні інвестиційні витрати проекту становлять 672500 грн. Фінансування проекту планується за власні кошти підприємства

Розрахувавши витрати на залучення та навчання трьох працівників з економічної безпеки, створення їм відповідних сучасних робочих місць із сучасним програмним забезпеченням нами встановлено, що ефективність реалізації даного заходу є надзвичайно високою, NPV проекту більше 0, індекс рентабельності – 2,12, тобто, $PI > 1$ – проект слід прийняти. Дисконтований термін окупності проекту менше року.

Таким чином, можна зробити висновок, що проект з впровадження в економічну службу підприємства підрозділу економічної безпеки та ділової розвідки ТОВ «Сандора» є досить ефективним і дасть можливість перейти у прибуткову зону господарювання, підвищивши і стабілізувавши рівень економічної безпеки підприємства.

ВИСНОВКИ

Проаналізувавши формулювання економічної безпеки підприємства багатьма вченими, можна узагальнити, що економічна безпека підприємства – це комплексна характеристика, під якою розуміють рівень захищеності всіх видів потенціалу підприємства від внутрішніх і зовнішніх загроз, що забезпечує

стабільне функціонування та ефективний розвиток і потребує управління з боку керівництва підприємства. Економічній безпеці підприємства властивий подвійний характер – з одного боку, вона забезпечує можливість власного функціонування, з іншого є частиною (елементом) економічної безпеки системи вищого рівня і суб'єктом, що забезпечує виконання функцій регіоном, державою. Дослідження сутності економічної безпеки підприємства показало, що в економічній теорії і практиці не існує однозначної термінології щодо її визначення.

Розробка механізму управління економічною безпекою є індивідуальною для кожного суб'єкта господарської діяльності, що потребує врахування його стратегічних цілей і вирішення комплексу складних та багатоаспектних завдань У зв'язку з останнім принципом доцільно розглянути складові елементи механізму управління системою економічної безпеки. Механізм управління економічною безпекою підприємства повинен забезпечувати своєчасне виявлення різноманітних небезпек, прогнозування їх наслідків, визначення методів збирання та надання інформації до керуючого центру, який приймає рішення щодо подальших дій підприємства.

Методика оцінювання рівня економічної безпеки підприємства базується на визначенні рівня економічної безпеки на основі показників прибутку та інтегрального показника, який враховує всі складові економічної безпеки підприємства. Така методика оцінювання дозволить визначити зону економічної безпеки, в якій знаходиться підприємство, розробити комплекс заходів щодо забезпечення належного рівня безпеки, підвищити ступінь економічної обґрунтованості прийняття рішення стосовно пріоритетності реакції підприємства щодо самозбереження, стабілізації, формування конкурентної, інноваційної позицій або позиції забезпечення довгострокового потенціалу в межах забезпечення економічної безпеки підприємства.

Правове забезпечення економічної безпеки суб'єктів господарювання є вирішальним фактором для підтримки високого рівня їх правової або юридичної безпеки, яка в науковій площині визнається однією з важливих функціональних

складових системи економічної безпеки бізнес-структур. Фахівці з економічної безпеки на підприємствах повинні постійно аналізувати тенденції середовища, у якому вони функціонують, з точки зору усіх можливих ризиків, зокрема правових.

Об'єктом дослідження обрано ТОВ «Сандора» - це відомий український виробник соків, нектарів, соковмісних продуктів, газованих напоїв та снєків. Починаючи з 2007 р. ТОВ «Сандора» входить до складу компанії PepsiCo.

ТОВ «Сандора» об'єднує у своєму комплексі два виробничі заводи у Миколаївській області: завод із переробки свіжих фруктів, овочів і виробництва соків в с. Миколаївське та завод із виробництва соків, газованих напоїв, холодного чаю та снєків у с. Мішково-Погорілове.

Місія підприємства полягає у бажанні створювати радісні моменти з допомогою смачних і поживних продуктів власного виробництва та унікального досвіду взаємодії з брендами.

Проаналізувавши основні економічні показники діяльності підприємства відмітимо, що поряд із зростанням чистого доходу від реалізації продукції на 6,13% (597380 тис. грн.) відбулося стрімке зростання валового прибутку на 26,18% (666973 тис. грн.). Проте, в той же час за рахунок зростання витрат відбулося суттєве скорочення чистого прибутку підприємства в 3,71 рази, що призвело до того, що підприємство у 2023 р. отримало збиток у розмірі 414061 тис. грн.

Оцінивши рівень економічної безпеки підприємства за допомогою інтегрального показника, використовуючи методику Козаченко Г.В., Пономарьової В.П., Ляшенко О.М. та Близнюк А.О. нами встановлено, що у 2021-2022 рр. підприємство мало економічну безпеку високого рівня, а у 2023 р. підприємство отримало економічну безпеку I-го рівня, що говорить про стійкий рівень економічної безпеки підприємства, проте з незначними, але не критичними порушеннями фінансової рівноваги. В той же час, підприємство здійснює ефективне управління ресурсами.

З метою підвищення рівня економічної безпеки підприємства запропоновано у складі економічної служби на підприємстві створити підрозділ, який мав би

назву підрозділ економічної безпеки та ділової розвідки. Загальні інвестиційні витрати проекту становлять 672500 грн. Фінансування проекту планується за власні кошти підприємства

Розрахувавши витрати на залучення та навчання трьох працівників з економічної безпеки, створення їм відповідних сучасних робочих місць із сучасним програмним забезпеченням нами встановлено, що ефективність реалізації даного заходу є надзвичайно високою, NPV проекту більше 0, індекс рентабельності – 2,12, тобто, $PI > 1$ – проект слід прийняти. Дисконтований термін окупності проекту менше року.

Таким чином, можна зробити висновок, що проект з впровадження в економічну службу підприємства підрозділу економічної безпеки та ділової розвідки ТОВ «Сандора» є досить ефективним і дасть можливість перейти у прибуткову зону господарювання, підвищивши і стабілізувавши рівень економічної безпеки підприємства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бендіков М.А. Економічна безпека промислового підприємства в умовах кризового розвитку. Економічна студії. 2022. № 2. С.17-29.

2. Бланк І. О. Управління фінансовою безпекою підприємства. Київ: Ніка Центр, 2004. 784 с.
3. Близнюк А.О. Аналіз методик оцінювання економічної безпеки підприємства. Вчені записки Університету "КРОК", 2019. Вип. 34. С. 240-247.
4. Близнюк А.О. Методичні основи оцінювання економічної безпеки підприємства. Економічний простір : зб. наук. праць. 2021. Вип. 55. С. 188–194.
5. Бурков В.Н., Новиков Д.А. Як керувати організаціями. Київ: Синтег, 2014. 400 с.
6. Варналій З. С. Економічна безпека: навч. посіб. К.: Знання, 2019. 647 с.
7. Гапоненко В.Ф., Беспалько А.Л., Власків А.С. Економічна безпека підприємств. Підходи та принципи. К. : КНЕУ, 2017. 208 с.
8. Гаруст Ю.В., Перелазний А.І. Фінансово-економічна безпека підприємства АПК: теоретико-правові аспекти. Форум права. 2023. № 5. С. 39–44.
9. Горячева К.С. Механізм управління фінансовою безпекою підприємства : автореф. дис....канд. екон. наук: 08.06.01. Київ, 2006. 20 с.
10. Грещак М.Г., Колот В.М., Наливайко А.П. Економіка підприємства: підручник. К. : КНЕУ, 2021. 528 с.
11. Гринкевич С.С., Кокнаєва М.О. Формування системи управління фінансово-економічною безпекою торговельного підприємства.. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vamsue_2022_1_21
12. Дикань В.Л., Вололвельська І.В. Методика експрес-діагностики економічної безпеки підприємства. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=4821>
13. Дикань В.Л., Вололвельська І.В., Маковоз О.В. Економічна безпека підприємства: Навчальний посібник. Харків: УкрДазт, 2021. 266 с.
14. Дикань В.Л., Назаренко І.Л. Комплексна методика визначення рівня економічної безпеки, оцінки ризиків та ймовірності банкрутства підприємства: монографія. Харків: УкрДАЗТ, 2021. 142 с.
15. Дмитрієв І. А., Близнюк А. О., Онісіфорова В. Ю. Управління економічною безпекою автотранспортного підприємства : монографія. Х. : ХНАДУ, 2020. 216 с.

16. Дмитрієв І.А., Нестеренко В.Ю. Управління ризиком рейдерського захоплення підприємства: монографія. Харків: ХНАДУ, 2021. 164 с.
17. Дубецька С.П. Економічна безпека підприємств України. Недержавна система безпеки підприємництва як суб'єкт національної безпеки України: Збірник матеріалів наук.-практ. конф. К.: Вид-во Європейського університету фінансів, інформаційних систем, менеджменту і бізнесу, 2023. С.146-172.
18. Економіка підприємства: навч. посіб. для студ. вищих навч. закладів. За заг. ред. П. В Круш. К. : Ельга-Н, КНТ, 2019. 780 с.
19. Економічна безпека господарюючих систем / За заг. ред. А.В. Колосова. Х. ІНЖЕК, 2001. 446 с.
20. Економічна енциклопедія: У трьох томах / Ред.кол. С. В. Мочерний та ін. Т.1 Київ, Видавничий центр «Академія», 2000. 864 с.
21. Економічна енциклопедія. /За ред. Л. М. Воронович. К.: Видавничий центр «Академія», 2000. 1350 с.
22. Євдокимова Н. М., Кірієнко А.В. Економічна діагностика: навч.-метод. посіб. К.: КНЕУ, 2018. 110 с.
23. Єрмошенко М.М. Механізм управління науково-технічним прогресом в регіоні: монографія. Київ: Наукова думка, 2018. 191 с.
24. Живко З.Б. Механізм управління системою економічної безпеки підприємства. URL: Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvuuес_2023_3_11
25. Забродский В., Капустін Н. Теоретині основи оцінки економічної безпеки галузі. Бизнес Інформ. 2019. No 13. С. 27–30.
26. Загорельська Т. Ю. Фінансова безпека підприємства як об'єкт управління. Наук. праці ДНТУ. 2016. Вип. 103-4. С. 215-218.
27. Зачосова Н.В., Чакалов Р.К. Правове забезпечення економічної безпеки суб'єктів господарської діяльності. URL: http://rev.kpu.zp.ua/journals/2017/4_04_uk/9.pdf
28. Зубок М.І., Зубок Р.М. Безпека підприємницької діяльності: Нормативно-правові документи комерційного підприємства, банку. К. : Істина, 2021. 144 с.

29. Ілляшенко С.М. Економічний ризик : навч. посіб. К.: Центр навчальної літератури, 2022. 220 с.
30. Ілляшенко С.М. Складові економічної безпеки підприємства та підходи до їх оцінки. Актуальні проблеми економіки. 2023. № 3(21). С. 12-19.
31. Капустін Н. Економічна безпека галузі та підприємства. Бизнес Інформ. 2019. № 11-12. С. 45-47.
32. Кириченко О.А., Коробчинський О.Л. Нормативно-правове регулювання системи економічної безпеки підприємства. Інвестиції: практика та досвід. 2019. № 12. С. 31–34.
33. Ковалев Д., Сухорукова Т. Економічна безпека підприємства. Економіка України. 2021. № 10. С. 48-52.
34. Козаченко Г.В., Пономарьов В.П., Ляшенко О.М. Економічна безпека підприємства: сутність та механізм забезпечення: монографія. Київ: Лібра, 2013. 280 с.
35. Корієнко А.В. Механізм досягнення і підтримки економічної безпеки підприємства: автореф. дис.. канд.. екон. наук.: 08.06.01. А.В. Корієнко. К., 2020. 19 с.
36. Кочевой М.М. Нормативно-правові засади забезпечення економічної безпеки суб'єктів господарювання. Вісник Одеського національного університету. Серія: Правознавство. 2023. Т. 19. Вип. 1 (22). С. 163–169.
37. Кривов'язюк І.В. Економічна діагностика: навч. посіб. К.: ЦУЛ, 2023. 456 с.
38. Круглов М. І. Стратегічне управління компанією: підручник. Львів: Знання, 2018. 768 с.
39. Кузенко Т. Б. Планування економічної безпеки підприємства в умовах ринкової економіки: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.06.01. Європейський ун-т фінансів, інформаційних систем, менеджменту і бізнесу. К., 2014. 18 с.
40. Куркін Н. В. Управління економічною безпекою розвитку підприємства. Дніпропетровськ: Арт-Прес. 2020. 452 с.

41. Лефтеров Л.В. Економічна безпека суб'єктів господарювання: правовий погляд. Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ. 2022. № 1. С. 218–229.
42. Ліпкан В. А. Безпекознавство: навч. посібник. Київ: Вид-во Європ. Ун-ту, 2019. 208 с.
43. Лічман Т.В. Організаційно-правове забезпечення захисту інформації, яка становить комерційну таємницю, в системі економічної безпеки підприємства. Системи обробки інформації. 2020. Вип. 3. С. 134.
44. Лянной Г. Система економічної безпеки підприємства. Вісник ХНУ. 2016. №7. С. 16-19.
45. Мартинів В. В., Країм М.М. Теоретичні аспекти управління економічною безпекою підприємств. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvldu_e_2022_1_12
46. Медведєва І. Б. Погосова М.Ю. Компонентний та структурний підхід до формування складу механізму управління фінансовою безпекою підприємства. Економіка розвитку. 2017. № 4. С. 91 – 93.
47. Меліхов А. А., Камишнікова Е.В. Еволюція підходів до сутності категорії «економічна безпека підприємства». Вісник Львівського національного університету. 2019. № 19. С. 316-319.
48. Митяй О.В. Правове забезпечення безпеки суб'єктів господарської діяльності в Україні : навчально-методичний посібник. Умань : ПП Жовтий, 2023. 128 с.
49. Мішин О.Ю., Мішина С.В. Сутність поняття «економічна безпека підприємства». URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vetp_2022_38%28dodatok%29_19
50. Нагорна І.І. Оцінка стійкості економічної безпеки промислового підприємства. Економічний простір. 2018. № 9. С. 249-250.
51. Оніщенко М.Л., Сюркало Б.І. Особливості механізму управління економічною безпекою підприємства. URL: https://economyandsociety.in.ua/journals/19_ukr/68.pdf

52. Орлик О. В. Механізм управління фінансово-економічною безпекою підприємства та його основні складові. URL: <http://fkd.org.ua/article/viewFile/57391/53753>

53. Орлик О.В. Напрямки формування надійної системи економічної безпеки суб'єктів господарювання. Соціально-економічні аспекти розвитку економіки та управління: міжнар. наук.-практ. конф. (Дніпропетровськ, 16-17 січня 2023 р.) Дніпропетровськ : «ФОП Дробязко С.І.», 2023. С. 306–309

54. Ортинський В.Л., Креницький І.С. Економічна безпека підприємств, організацій та установ: навч. посібник. К.: Правова єдність, 2019 . 544 с.

55. Пілова Д.П. Формування та оцінка економічної безпеки гірничо-збагачувальних підприємств: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.00.04 «Економіка та управління підприємствами». Кривий Ріг, 2017. 20 с.

56. Плеханова Г.В., Олейніков Є.Л. Основи економічної безпеки (Держава, регіон, підприємство, особистість): Навч.-практ. посібник. К. : МАУП, 2017. 288 с.

57. Подлужна Н.О. Організація управління економічною безпекою підприємства: автореф. дис. канд. екон. наук:08.06.01. Донецьк, 2023. 20 с.

58. Половнєв К.С. Механізм забезпечення економічної безпеки промислового підприємства: дисс. канд. екон. наук. Львів, 2012. 177 с.

59. Пономаренко В. С., Ястремська Є.Н. Механізм управління підприємством: стратегічний. Харків: ХГЕУ, 2020. 252 с.

60. Пономаренко В.С., Клебанова Т.С., Чернова Н.Л. Економічна безпека регіона: аналіз, оцінка, прогнозування: монографія. Х.: ІНЖЕК, 2021. 364 с.

61. Прокопшина О.В. Теоретичне обґрунтування необхідності формування механізму управління економічною безпекою діяльності підприємства. Управління розвитком. 2020. No 7. С. 148-150.

62. Путятін Ю.А., Пушкар А.І., Тридед А.І. Фінансові механізми стратегічного управління розвитку підприємства. Харків: Основа, 2019. 488 с.

63. Раєванєва О.В. Управління розвитком підприємства: методологія, механізми, моделі: монографія. Харків: ІНЖЕК, 2017. 496 с.
64. Раздина Є.В. Економічна безпека (сутність та тенденції розвитку): дис. канд. екон. наук: 08.00.01. К., 2018. 164 с.
65. Реверчук Н.Й. Управління економічною безпекою підприємницьких структур : монографія. Львів : ЛБІ НБУ, 2004. 195 с.
66. Соколенко Т.М. Економічна безпека підприємства в умовах транзитивної економіки. Сучасна наука XXI століття: сьома міжнародна наук.-практ. інтернет-конф. : матеріали конф. Київ, 2011. С 87-92.
67. Сосновська І.М. Поняття та значення економічної безпеки виробничо-господарської діяльності підприємств. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=4303>
68. Судоплатов А. П., Лекарьов С.В. Безпека підприємницької діяльності. Суми. : Вид-во ОЛІМА-ПРЕС, 2021. 382 с.
69. Сухорукова Т.Г. Побудова системи екологічної безпеки підприємства та оцінка її функціонування в системі загальної економічної безпеки: Тренди та інновації в сучасній економіці: колективна монографія. Харків: ХНУБА, 2015. 328 с.
70. Сухорукова Т.Г., Назаренко І.Л. Методика оцінки рівня економічної безпеки дистанції колії. Харків Вісник економіки і промисловості. 2014. № 48. С. 64-69
71. Толстова А.В., Хоменко К.В. Методика оцінювання рівня економічної безпеки підприємства. URL: <http://lib.kart.edu.ua/bitstream/123456789/1660/1/Tolstova.pdf>
72. Ус Ю.В. Управління економічною безпекою підприємства: організаційний аспект. Вісник економіки транспорту і промисловості. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vetp_2015_50_29
73. Філіппова С. В., Черкасова С. О. Проблемні аспекти управління процесом зміцнення економічної безпеки підприємств як суб'єктів підприємницької

діяльності в умовах забезпечення сталого розвитку економіки України. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecinn_2013_52_21

74. Шалагин Д. А. Методологічні основи формування економічної безпеки підприємства. Економічний аналіз. 2019. № 1. С. 98-102.

75. Шатохін А. Л., Ігнашкіна Т. Б. Сутність та складові елементи механізму управління економічною безпекою підприємства. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/binf_2014_3_68

76. Швиданенко Г.О., Кузьомко В. М., Норіцина Н. І. Економічна безпека бізнесу : навч. посіб. К. : КНЕУ, 2011. 511 с.

77. Шевченко І. Особливості формування економічної безпеки підприємства. Наука молода. 2020. №10. С. 178-181.

78. Шелухін О.М. Правове регулювання надання послуг у сфері забезпечення економічної безпеки суб'єктів господарювання (на прикладі недержавних підприємств). Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ. 2020. № 1. С. 263–275.

79. Шемаєва Л.Г. Економічна безпека підприємств у стратегічній взаємодії з суб'єктами зовнішнього середовища: автореф. дис. ... д-ра. екон. наук. К., 2016. 39 с.

80. Шликов В. Економічна безпека підприємства. Рес., інформ., забезпеч., конкур. 2007. № 6. С. 61-63.

81. Шликов В.В. Комплексне забезпечення економічної безпеки підприємства. К.: КНЕУ. 2009. 138 с.

82. Шмиголь Н.М., Ляшенко О.М. Особливості правового регулювання економічної безпеки підприємств в Україні. Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво. 2015. № 6. С. 91–95.

83. Шутяк Ю.В. Діагностика економічної безпеки підприємства: автореф. дис. канд. екон. наук : 08.00.04; Хмельниц. нац. ун-т. Хмельницький, 2021. 21 с.

ДОДАТКИ

		Дата (рік, місяць, число)	КОДИ
Підприємство ТОВ «Сандора»			31.12.2021
Територія Миколаївська область		за ЄДРПОУ	22430008
Організаційно-правова форма господарювання ТОВ		за КОАТУУ	8036100000
Вид економічної діяльності Виробництво фруктових і овочевих соків		за КОПФГ	230
Середня кількість працівників		за КВЕД	10.32
Адреса, телефон 57262, Україна, Миколаївська область, Вітовський район, село Миколаївське.			
Баланс (Звіт про фінансовий стан)			
на 31 грудня 2021 року		Форма №1	Код за ДКУД
			1801001
Актив	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Необоротні активи			
Нематеріальні активи :	1000	1985	1760
первісна вартість	1001	11534	10076
накопичена амортизація	1002	9549	8316
Незавершені капітальні інвестиції	1005	354661	339310
Основні засоби:	1010	750769	1014912
первісна вартість	1011	1156332	2318164
знос	1012	405563	1303252
Інвестиційна нерухомість	1015		
первісна вартість	1016		
знос	1017		
Довгострокові біологічні активи	1020		
первісна вартість	1021		
знос	1022		
Довгострокові фінансові інвестиції: які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	1030		
інші фінансові інвестиції	1035		
Довгострокова дебіторська заборгованість	1040		
Відстрочені податкові активи	1045	287556	310183
Гудвіл	1050		
Відстрочені аквізиційні витрати	1060		
Залишок коштів у централізованих страхових резервах	1065		
Інші необоротні активи	1090	32674	47310
Усього за розділом I	1095	1427645	1713475
II. Оборотні активи			
Запаси	1100		733820
Виробничі запаси	1101		
Незавершене виробництво	1102		
Готова продукція	1103		
Товари	1104		
Поточні біологічні активи	1110		
Депозити перестрахування	1115		
Векселі одержані	1120		
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125		1251881
Дебіторська заборгованість за розрахунками: за видами авансів	1130		48734
з бюджетом	1135		9440
у тому числі з податку на прибуток	1136		7925
Дебіторська заборгованість за розрахунками з нарахованих доходів	1140		
Дебіторська заборгованість за розрахунками із внутрішніх розрахунків	1145		
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155		14385
Поточні фінансові інвестиції	1160		
Гроші та їх еквіваленти	1165		107625
Готівка	1166		
Рахунки в банках	1167		
Витрати майбутніх періодів	1170		6219
Частка перестраховика у страхових резервах у тому числі:	1180		
резервах довгострокових зобов'язань	1181		
резервах збитків або резервах належних витрат	1182		
резервах незароблених премій	1183		
інших страхових резервах	1184		
Інші оборотні активи	1190		39103
Усього за розділом II	1195	2051386	2211207
III. Необоротні активи отримувані для продажу, та групи вибуття	1200		
БАЛАНС	1300	3479031	3924682

Пасив	Код рядка	На початок звітної періоду	На кінець звітної періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал			
Зареєстрований капітал	1400	719990	719990
Внески до незареєстрованого статутного капіталу	1401		
Капітал в дооцінках	1405		
Додатковий капітал	1410	8256	8256
Емісійний дохід	1411		
Накопичені курсові різниці	1412		
Резервний капітал	1415		
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	-1674469	-1988286
Неоплачений капітал	1425		
Вилучиний капітал	1430		
Інші резерви	1435		
Усього за розділом I	1495	-946223	-1260040
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення			
Відстрочені податкові зобов'язання	1500		
Пенсійні зобов'язання	1505	674	919
Довгострокові кредити банків	1510		
Інші довгострокові зобов'язання	1515	2557234	2768826
Довгострокові забезпечення	1520		
Довгострокові забезпечення витрат персоналу	1521		
Цільове фінансування	1525		
Благодійна допомога	1526		
Страхові резерви	1530		
у тому числі: резерв довгострокових зобов'язання	1531		
резерв збитків або резерв належних витрат	1532		
резерв незароблених премій	1533		
інші страхові резерви	1534		
Інвестиційні контракти	1535		
Призовий фонд	1540		
Резерв на виплату джек-поту	1545		
Усього за розділом II	1595	2557908	2769745
III. Поточні зобов'язання і забезпечення			
Короткострокові кредити банків	1600		0
Векселі видані	1605		
Поточна заборгованість за: довгостроковими зобов'язаннями	1610	55768	78229
товари, роботи, послуги	1615	1452788	1887409
розрахунки з бюджетом	1620	8876	7388
у тому числі з податку на прибуток	1621		
розрахунки зі страхування	1625	2334	4776
розрахунки з оплати праці	1630	27884	23243
Поточна кредиторська заборгованість за одержаними авансами	1635	1156	3552
Поточна кредиторська заборгованість за розрахунками з учасниками	1640		
Поточна кредиторська заборгованість за із внутрішніх розрахунків	1645		
Поточна кредиторська заборгованість за страховою діяльністю	1650		
Поточні забезпечення	1660	44792	56356
Доходи майбутніх періодів	1665		
Відстрочені комісійні доходи від перестраховиків	1670		
Інші поточні зобов'язання	1690	273748	354024
Усього за розділом III	1695	1867346	2414977
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу та групами вибуття	1700		
V. Чиста вартість активів недержавного пенсійного фонду	1800		
БАЛАНС	1900	3479031	3924682

		Дата (рік, місяць, число)	КОДИ
Підприємство ТОВ «Сандора»			31.12.2022
Територія Миколаївська область		за ЄДРПОУ	22430008
Організаційно-правова форма господарювання ТОВ		за КОАТУУ	8036100000
Вид економічної діяльності Виробництво фруктових і овочевих соків		за КОПФГ	230
Середня кількість працівників		за КВЕД	10.32
Адреса, телефон 57262, Україна, Миколаївська область, Вітовський район, село Миколаївське.			
Баланс (Звіт про фінансовий стан)			
на 31 грудня 2022 року	Форма №1	Код за ДКУД	1801001

Пасив	Код рядка	На початок звітної періоду	На кінець звітної періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал			
Зареєстрований капітал	1400	719990	986277
Внески до незареєстрованого статутного капіталу	1401		
Капітал в дооцінках	1405		
Додатковий капітал	1410	8256	8256
Емісійний дохід	1411		
Накопичені курсові різниці	1412		
Резервний капітал	1415		
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	-1988286	-1395057
Неоплачений капітал	1425		
Вилучиний капітал	1430		
Інші резерви	1435		
Усього за розділом I	1495	-1260040	-400524
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення			
Відстрочені податкові зобов'язання	1500		
Пенсійні зобов'язання	1505	919	1775
Довгострокові кредити банків	1510		
Інші довгострокові зобов'язання	1515	2768826	2392358
Довгострокові забезпечення	1520		
Довгострокові забезпечення витрат персоналу	1521		
Цільове фінансування	1525		
Благодійна допомога	1526		
Страхові резерви	1530		
у тому числі: резерв довгострокових зобов'язання	1531		
резерв збитків або резерв належних витрат	1532		
резерв незароблених премій	1533		
інші страхові резерви	1534		
Інвестиційні контракти	1535		
Призовий фонд	1540		
Резерв на виплату джек-поту	1545		
Усього за розділом II	1595	2769745	2394133
III. Поточні зобов'язання і забезпечення			
Короткострокові кредити банків	1600	0	294300
Векселі видані	1605		
Поточна заборгованість за: довгостроковими зобов'язаннями	1610	78229	56899
товари, роботи, послуги	1615	1887409	2134999
розрахунки з бюджетом	1620	7388	70971
у тому числі з податку на прибуток	1621		
розрахунки зі страхування	1625	4776	7211
розрахунки з оплати праці	1630	23243	32486
Поточна кредиторська заборгованість за одержаними авансами	1635	3552	5852
Поточна кредиторська заборгованість за розрахунками з учасниками	1640		
Поточна кредиторська заборгованість за із внутрішніх розрахунків	1645		
Поточна кредиторська заборгованість за страховою діяльністю	1650		
Поточні забезпечення	1660	56356	61632
Доходи майбутніх періодів	1665		
Відстрочені комісійні доходи від перестраховиків	1670		
Інші поточні зобов'язання	1690	354024	413476
Усього за розділом III	1695	2414977	3077826
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу та групами вибуття	1700		
V. Чиста вартість активів недержавного пенсійного фонду	1800		
БАЛАНС	1900	3924682	5071435

		Дата (рік, місяць, число)	КОДИ
Підприємство ТОВ «Сандора»		31.12.2023	
Територія Миколаївська область		за ЄДРПОУ	22430008
Організаційно-правова форма господарювання ТОВ		за КОАТУУ	8036100000
Вид економічної діяльності Виробництво фруктових і овочевих соків		за КОПФГ	230
Середня кількість працівників		за КВЕД	10.32
Адреса, телефон 57262, Україна, Миколаївська область, Вітовський район, село Миколаївське.			
Баланс (Звіт про фінансовий стан)			
на 31 грудня 2023 року	Форма №1	Код за ДКУД	1801001
Актив	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Необоротні активи			
Нематеріальні активи :	1000	1250	508
первісна вартість	1001	2587	2419
накопичена амортизація	1002	1337	1911
Незавершені капітальні інвестиції	1005	200936	354530
Основні засоби:	1010	2212188	2361055
первісна вартість	1011	3681153	4075969
знос	1012	1468965	1714914
Інвестиційна нерухомість	1015		
первісна вартість	1016		
знос	1017		
Довгострокові біологічні активи	1020		
первісна вартість	1021		
знос	1022		
Довгострокові фінансові інвестиції: які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	1030		
інші фінансові інвестиції	1035		
Довгострокова дебіторська заборгованість	1040		
Відстрочені податкові активи	1045	170682	152228
Гудвіл	1050		
Відстрочені аквізиційні витрати	1060		
Залишок коштів у централізованих страхових резервах	1065		
Інші необоротні активи	1090	80590	101428
Усього за розділом I	1095	2665604	2969749
II. Оборотні активи			
Запаси	1100	735213	838492
Виробничі запаси	1101		
Незавершене виробництво	1102		
Готова продукція	1103		
Товари	1104		
Поточні біологічні активи	1110		
Депозити перестрахування	1115		
Векселі одержані	1120		
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	1510888	1461958
Дебіторська заборгованість за розрахунками: за видами авансів	1130	39576	42548
з бюджетом	1135		8841
у тому числі з податку на прибуток	1136		
Дебіторська заборгованість за розрахунками з нарахованих доходів	1140		
Дебіторська заборгованість за розрахунками із внутрішніх розрахунків	1145		
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	8576	26595
Поточні фінансові інвестиції	1160		
Гроші та їх еквіваленти	1165	47699	403358
Готівка	1166		
Рахунки в банках	1167		
Витрати майбутніх періодів	1170	6664	7030
Частка перестраховика у страхових резервах у тому числі:	1180		
резервах довгострокових зобов'язань	1181		
резервах збитків або резервах належних витрат	1182		
резервах незароблених премій	1183		
інших страхових резервах	1184		
Інші оборотні активи	1190	57215	70264
Усього за розділом II	1195	2405931	2890494
III. Необоротні активи отримувані для продажу, та групи вибуття	1200		
БАЛАНС	1300	5071435	5860243

Пасив	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал			
Зареєстрований капітал	1400	986277	2008753
Внески до незареєстрованого статутного капіталу	1401		
Капітал в дооцінках	1405		
Додатковий капітал	1410	8256	8256
Емісійний дохід	1411		
Накопичені курсові різниці	1412		
Резервний капітал	1415		
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	-1395057	-1697537
Неоплачений капітал	1425		
Вилучений капітал	1430		
Інші резерви	1435		
Усього за розділом I	1495	-400524	319292
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення			
Відстрочені податкові зобов'язання	1500		
Пенсійні зобов'язання	1505	1775	1798
Довгострокові кредити банків	1510		
Інші довгострокові зобов'язання	1515	2392358	2835643
Довгострокові забезпечення	1520		
Довгострокові забезпечення витрат персоналу	1521		
Цільове фінансування	1525		
Благодійна допомога	1526		
Страхові резерви	1530		
у тому числі: резерв довгострокових зобов'язання	1531		
резерв збитків або резерв належних витрат	1532		
резерв незароблених премій	1533		
інші страхові резерви	1534		
Інвестиційні контракти	1535		
Призовий фонд	1540		
Резерв на виплату джек-поту	1545		
Усього за розділом II	1595	2394133	2837441
III. Поточні зобов'язання і забезпечення			
Короткострокові кредити банків	1600	294300	
Векселі видані	1605		
Поточна заборгованість за: довгостроковими зобов'язаннями	1610	56899	18680
товари, роботи, послуги	1615	2134999	2152998
розрахунки з бюджетом	1620	70971	8150
у тому числі з податку на прибуток	1621		
розрахунки зі страхування	1625	7211	5193
розрахунки з оплати праці	1630	32486	30973
Поточна кредиторська заборгованість за одержаними авансами	1635	5852	11488
Поточна кредиторська заборгованість за розрахунками з учасниками	1640		
Поточна кредиторська заборгованість за із внутрішніх розрахунків	1645		
Поточна кредиторська заборгованість за страховою діяльністю	1650		
Поточні забезпечення	1660	61632	34189
Доходи майбутніх періодів	1665		
Відстрочені комісійні доходи від перестраховиків	1670		
Інші поточні зобов'язання	1690	413476	441839
Усього за розділом III	1695	3077826	2703510
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу та групами вибуття	1700		
V. Чиста вартість активів недержавного пенсійного фонду	1800		
БАЛАНС	1900	5071435	5860243

			КОДИ
Підприємство ТОВ «Сандора»		Дата (рік, місяць, число)	31.12.2021
		за ЄДРПОУ	22430008
Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)			
за 2021 рік			
	Форма №2	Код за ДКУД	1801003
I. ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ			
Стаття	Код рядка	За звітний період	За попередній період
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	9744262	6347812
Чисті зароблені страхові премії	2010		
Премії підписані, валова сума	2011		
Премії, передані у перестраховування	2012		
Зміна резерву незароблених премій, валова сума	2013		
Зміна частки перестраховиків у резерві незароблених премій	2014		
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	7196337	4358475
Чисті понесені збитки за страховими виплатами	2070		
Валовий:			
прибуток	2090	2547925	1989337
збиток	2095		
Дохід (витрати) від зміни у резервах довгострокових зобов'язань	2105		
Дохід (витрати) від зміни інших страхових резервів	2110		
Зміна інших страхових резервів, валова сума	2111		
Зміна частки перестраховиків в інших страхових резервах	2112		
Інші операційні доходи	2120	7235	10934
Дохід від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю	2121		
Дохід від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції	2122		
Адміністративні витрати	2130	228785	176559
Витрати на збут	2150	1834833	1336231
Інші операційні витрати	2180	10176	5574
Витрати від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю	2181		
Витрати від первісного визначення біологічних активів і сільськогосподарської продукції	2182		
Фінансовий результат від операційної діяльності:			
прибуток	2190	481366	481907
збиток	2195		
Дохід від участі в капіталі	2200		
Інші фінансові доходи	2220	34163	55871
Інші доходи	2240	3904	
Дохід від благодійної допомоги	2241		
Фінансові витрати	2250	342636	321598
Втрати від участі в капіталі	2255		
Інші витрати	2270	20563	13376
Прибуток (збиток) від впливу інфляції на монетарні статті	2275		
Фінансовий результат до оподаткування:			
прибуток	2290	160234	202804
збиток	2295		
Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300	48653	54772
Прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування	2305		
Чистий фінансовий результат:			
прибуток	2350	111581	148032
збиток	2355		

II. СУКУПНИЙ ДОХІД			
Стаття	Код рядка	За звітний період	За попередній період
Дооцінка (уцінка) необоротних активів	2400		
Дооцінка (уцінка) фінансових інструментів	2405		
Накопичені курсові різниці	2410		
Частка іншого сукупного доходу асоційованих та спільних підприємств	2415		
Інший сукупний дохід	2445		
Інший сукупний дохід до оподаткування	2450		
Податок на прибуток, пов'язаний з іншим сукупним доходом	2455		
Інший сукупний дохід після оподаткування	2460		
Сукупний дохід (сума рядків 2350, 2355 та 2460)	2465	111581	148032
III. ЕЛЕМЕНТИ ОПЕРАЦІЙНИХ ВИТРАТ			
Стаття	Код рядка	За звітний період	За попередній період
Матеріальні затрати	2500	4761123	3128957
Витрати на оплату праці	2505	1157338	774563
Відрахування на соціальні заходи	2510	476345	412256
Амортизація	2515	1723903	1065631
Інші операційні витрати	2520	1333635	742477
Разом	2550	9452344	6123884
IV. РОЗРАХУНОК ПОКАЗНИКІВ ПРИБУТКОВОСТІ АКЦІЙ			
Стаття	Код рядка	За звітний період	За попередній період
Середньорічна кількість простих акцій	2600		
Скоригована середньорічна кількість простих акцій	2605		
Чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2610		
Скоригований чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2615		
Дивіденди на одну просту акцію	2650		

		Дата (рік, місяць, число)	КОДИ
Підприємство ТОВ «Сандора»		31.12.2022	
		за ЄДРПОУ	22430008
Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)			
за 2022 рік			
	Форма №2	Код за ДКУД	1801003
I. ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ			
Стаття	Код рядка	За звітний період	За попередній період
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	10404098	9744262
Чисті зароблені страхові премії	2010		
Премії підписані, валова сума	2011		
Премії, передані у перестраховування	2012		
Зміна резерву незароблених премій, валова сума	2013		
Зміна частки перестраховиків у резерві незароблених премій	2014		
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	7239933	7196337
Чисті понесені збитки за страховими виплатами	2070		
Валовий:			
прибуток	2090	3164165	2547925
збиток	2095		
Дохід (витрати) від зміни у резервах довгострокових зобов'язань	2105		
Дохід (витрати) від зміни інших страхових резервів	2110		
Зміна інших страхових резервів, валова сума	2111		
Зміна частки перестраховиків в інших страхових резервах	2112		
Інші операційні доходи	2120	5800	7235
Дохід від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю	2121		
Дохід від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції	2122		
Адміністративні витрати	2130	251124	228785
Витрати на збут	2150	2251161	1834833
Інші операційні витрати	2180	52043	10176
Витрати від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю	2181		
Витрати від первісного визначення біологічних активів і сільськогосподарської продукції	2182		
Фінансовий результат від операційної діяльності:			
прибуток	2190	615637	481366
збиток	2195		
Дохід від участі в капіталі	2200		
Інші фінансові доходи	2220	499093	34163
Інші доходи	2240	7359	3904
Дохід від благодійної допомоги	2241		
Фінансові витрати	2250	344845	342636
Втрати від участі в капіталі	2255		
Інші витрати	2270	44472	20563
Прибуток (збиток) від впливу інфляції на монетарні статті	2275		
Фінансовий результат до оподаткування:			
прибуток	2290	732772	160234
збиток	2295		
Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300	139543	48653
Прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування	2305		
Чистий фінансовий результат:			
прибуток	2350	593229	111581
збиток	2355		

II. СУКУПНИЙ ДОХІД			
Стаття	Код рядка	За звітний період	За попередній період
Дооцінка (уцінка) необоротних активів	2400		
Дооцінка (уцінка) фінансових інструментів	2405		
Накопичені курсові різниці	2410		
Частка іншого сукупного доходу асоційованих та спільних підприємств	2415		
Інший сукупний дохід	2445		
Інший сукупний дохід до оподаткування	2450		
Податок на прибуток, пов'язаний з іншим сукупним доходом	2455		
Інший сукупний дохід після оподаткування	2460		
Сукупний дохід (сума рядків 2350, 2355 та 2460)	2465	593229	111581
III. ЕЛЕМЕНТИ ОПЕРАЦІЙНИХ ВИТРАТ			
Стаття	Код рядка	За звітний період	За попередній період
Матеріальні затрати	2500	4015654	4761123
Витрати на оплату праці	2505	1734224	1157338
Відрахування на соціальні заходи	2510	834265	476345
Амортизація	2515	2056907	1723903
Інші операційні витрати	2520	1091105	1333635
Разом	2550	9732155	9452344
IV. РОЗРАХУНОК ПОКАЗНИКІВ ПРИБУТКОВОСТІ АКЦІЙ			
Стаття	Код рядка	За звітний період	За звітний період
Середньорічна кількість простих акцій	2600		
Скоригована середньорічна кількість простих акцій	2605		
Чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2610		
Скоригований чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2615		
Дивіденди на одну просту акцію	2650		

		Дата (рік, місяць, число)	КОДИ
Підприємство ТОВ «Сандора»		31.12.2023	
		за ЄДРПОУ	22430008
Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)			
за 2023 рік			
	Форма №2	Код за ДКУД	1801003
I ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ			
Стаття	Код рядка	За звітний період	За попередній період
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	10341642	10404098
Чисті зароблені страхові премії	2010		
Премії підписані, валова сума	2011		
Премії, передані у перестраховування	2012		
Зміна резерву незароблених премій, валова сума	2013		
Зміна частки перестраховиків у резерві незароблених премій	2014		
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	7126744	7239933
Чисті понесені збитки за страховими виплатами	2070		
Валовий:			
прибуток	2090	3214898	3164165
збиток	2095		
Дохід (витрати) від зміни у резервах довгострокових зобов'язань	2105		
Дохід (витрати) від зміни інших страхових резервів	2110		
Зміна інших страхових резервів, валова сума	2111		
Зміна частки перестраховиків в інших страхових резервах	2112		
Інші операційні доходи	2120	7394	5800
Дохід від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю	2121		
Дохід від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції	2122		
Адміністративні витрати	2130	324900	251124
Витрати на збут	2150	2322310	2251161
Інші операційні витрати	2180	14055	52043
Витрати від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю	2181		
Витрати від первісного визначення біологічних активів і сільськогосподарської продукції	2182		
Фінансовий результат від операційної діяльності:			
прибуток	2190	561027	615637
збиток	2195		
Дохід від участі в капіталі	2200		
Інші фінансові доходи	2220	4662	499093
Інші доходи	2240	9235	7359
Дохід від благодійної допомоги	2241		
Фінансові витрати	2250	767853	344845
Втрати від участі в капіталі	2255		
Інші витрати	2270	91139	44472
Прибуток (збиток) від впливу інфляції на монетарні статті	2275		
Фінансовий результат до оподаткування:			
прибуток	2290	-284068	732772
збиток	2295		
Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300	18412	139543
Прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування	2305		
Чистий фінансовий результат:			
прибуток	2350	-302480	593229
збиток	2355		

II. СУКУПНИЙ ДОХІД			
Стаття	Код рядка	За звітний період	За попередній період
Дооцінка (уцінка) необоротних активів	2400	0	0
Дооцінка (уцінка) фінансових інструментів	2405	0	0
Накопичені курсові різниці	2410	0	0
Частка іншого сукупного доходу асоційованих та спільних підприємств	2415	0	0
Інший сукупний дохід	2445	0	0
Інший сукупний дохід до оподаткування	2450	0	0
Податок на прибуток, пов'язаний з іншим сукупним доходом	2455	0	0
Інший сукупний дохід після оподаткування	2460	0	0
Сукупний дохід (сума рядків 2350, 2355 та 2460)	2465	-302480	593229
III. ЕЛЕМЕНТИ ОПЕРАЦІЙНИХ ВИТРАТ			
Стаття	Код рядка	За звітний період	За попередній період
Матеріальні затрати	2500	4542312	4015654
Витрати на оплату праці	2505	1965176	1734224
Відрахування на соціальні заходи	2510	954023	834265
Амортизація	2515	2156094	2056907
Інші операційні витрати	2520	366918	1091105
Разом	2550	9984523	9732155
IV. РОЗРАХУНОК ПОКАЗНИКІВ ПРИБУТКОВОСТІ АКЦІЙ			
Стаття	Код рядка	За звітний період	За звітний період
Середньорічна кількість простих акцій	2600		
Скоригована середньорічна кількість простих акцій	2605		
Чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2610		
Скоригований чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2615		
Дивіденди на одну просту акцію	2650		